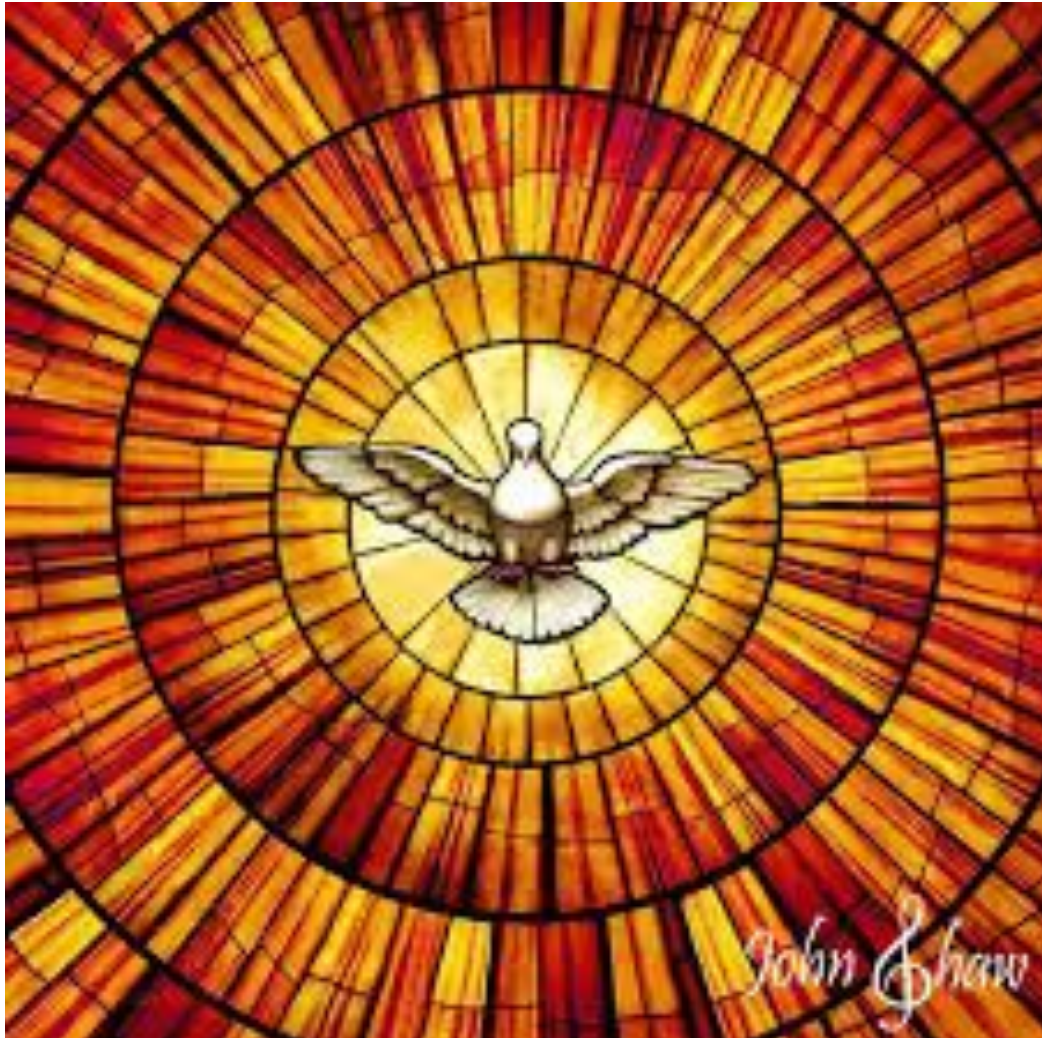

Theologie is een wetenschap

*Dogmatische theologie voor een seculiere tijd. Hoe de mensen
uit de betovering bevrijden?*

Prof.dr. Juliaan Van Acker

www.ministrando.org

juli 2023

Samenvatting

Gezien de actuele ontwikkelingen op de planeet Aarde hoeven we ons geen illusies te maken over de toekomst. De onnoemelijke wreedheden van de vorige eeuw kunnen zich nog extremer herhalen. Er is slechts één religie die de door de mensen veroorzaakte apocalyps kan voorkomen: het christendom. Dit axioma wordt bevestigd als theologie als een wetenschap wordt beschouwd die de echte en eeuwige waarheid blootlegt. De natuurwetenschappen daarentegen hebben de middelen verschaft om het kwaad te doen zegevieren. Hoe het spirituele het wereldse kan beheersen is het hoofdthema van deze studie.

In deze 21ste eeuw maken we dramatische ontwikkelingen mee. Om te redden wat er te redden valt is niet zozeer meer techniek of betere politiek nodig, maar wel een hogere morele ontwikkeling. De theologie biedt hier een antwoord, wellicht het enige juiste.

Wat leert ons voor deze tijd een boek uit de 19de eeuw over godgeleerdheid? In de huidige seculiere tijd waar de ontkerking een hoogtepunt heeft bereikt, vroeg ik mij af waarom gedurende bijna tweeduizend jaar de mensen in Europa vrijwel allemaal christen waren en waarom de kerken zo'n grote invloed hadden. In elke dorp en in elke stadswijk nemen kerkgebouwen een centrale plaats in, zodat we dagelijks herinnerd worden aan de tijd toen de mensen vroom waren. Wat was de reden voor hun geloof en waarom is dit nu niet meer geldig?

Dit essay kan mensen die alle religie verwerpen, helpen om hun standpunt beter te funderen. Anderen zullen hier een reden vinden om dieper na te denken in plaats van onverschillig te blijven en te leven van dag tot dag.

Dit essay bevat mijn beschouwingen met vooral veel citaten over '**Christian Dogmatics: A compendium of the doctrines of Christianity**' van Hans Larsen Martensen, verschenen in 1866. Martensen was een Deens theoloog en bisschop van de Evangelische Kerk. Hij was in zijn tijd wereldberoemd. Zijn werken werden onmiddellijk in het Engels vertaald. Hij was een tijdgenoot van Kierkegaard. Deze laatste voerde tot aan zijn dood een polemiek tegen Martensen. Maar hier doet dit niet ter zake, want Kierkegaard streed vooral tegen de staatskerk en haar functionarissen. Kierkegaard zal het wellicht in grote mate eens geweest zijn met de theologische opvattingen van zijn bisschop.

Is theologie wetenschap?

Volgens Martensen moet de dogmatische theologie zowel aan de eisen van de wetenschap als aan die van de Kerk voldoen. De waarheid van het christendom is te onderscheiden van de objectieve waarheid. Het is wetenschap omdat de dogma's van het geloof niet subjectief zijn, niet zomaar opinies van mensen. Het zijn ook geen rationale waarheden met mathematische of logische zekerheid. Het gaat om waarheden van het geloof die afgeleid zijn uit de Openbaring van God. Het gaat dus enerzijds

om geloof en anderzijds om de Openbaring. Dogmatiek is de wetenschap van het geloof, gegrond in het geloof en afgeleid van het geloof. Theologie is bedoeld om een intelligent geloof te bereiken dat onafscheidelijk is van een persoonlijke ervaring van de waarheid van het christendom. De wetenschap van het geloof is nooit definitief, want de mens is beperkt in zijn verstand en wijsheid. Die wetenschap gaat door tot het einde der tijden.

Belangrijk is dat het in de dogmatische theologie niet gaat om speculeren over de waarheid, dit wil zeggen dat deze waarheid niet afhankelijk is van het onderzoek. Het gaat om een beter begrip krijgen van die waarheid. Het uitgangspunt is de absolute waarheid van het christendom. We kunnen dit vergelijken met een rekenkundig probleem: de oplossing is er altijd geweest, maar hij moet worden ontdekt. Theologen vertrekken niet vanuit twijfel, maar vanuit de zekerheid van hun geloof.

Religie is de roeping van elke mens

Elke religie gaat over het bestaan van God en over de relatie van de mens tot God. Een religieus mens heeft een persoonlijke relatie met God; dit betekent niet alleen bewustzijn van de morele wetten die door God zijn uitgevaardigd, maar ook een gerichtheid naar God. Er is hier een essentieel verschil met het pantheïsme dat de gehele natuur of de gehele kosmos als

God definieert. Bij religie gaat het om de ene God met wie de gelovige een persoonlijke relatie heeft.

Een tweede essentieel kenmerk is dat religie geen louter individuele zaak is. Het gaat ook om het bewustzijn tot een gemeenschap van gelovigen te behoren. Om die reden zijn er altijd kerken geweest. Als religie een louter individuele zaak wordt, dan treedt het verval in.

Religie is geen kwestie van er talent voor te hebben. Het is de centrale roeping van elke mens, net zoals elke mens zich moreel goed moet gedragen. Geloof in God heeft extra kracht aan de morele regels. We zouden kunnen stellen dat een waar geloof in God, gedragen door elk individu en door de gemeenschap, eeuwige vrede in de wereld kan brengen. In deze zin heeft het christendom de missie de gehele mensheid tot het ware geloof te bekeren.

Religie is voorwaarde voor de vrijheid van de mens

We leven in een tijd waar het natuurwetenschappelijk denken het absolute dogma is. Hierbij wordt aangenomen dat alles verklaard kan worden op basis van natuurwetten, krachten, waarschijnlijkheden en voorwaarden. Dit is in alle eeuwen geldig. Vrijheid is hier evenmin mogelijk als mirakels.

Volgens de religie is de mens meer dan zijn natuur. Dat 'meer' is zijn vrijheid die hem door zijn Schepper is gegeven.

De rationalist die het natuurwetenschappelijk dogma aanhangt, aanvaardt niet dat er een andere bron van kennis is dan de

universele rede of dat er andere waarden zijn dan diegene die de menselijke rede ontdekt. Echte inspiratie is hier onbestaand en blijft beperkt tot het ontdekken van wat al in de eeuwigheid vastligt.

Met de komst van Christus werd een nieuwe bron van kennis geopend en ook een nieuwe vorm van leven, namelijk in vrijheid. Die bron is de Openbaring van de goddelijke geboden die tot dan toe verborgen bleven en die niet door de rede verklaard kunnen worden.

Deze nieuwe waarheden staan niet in conflict met de waarheden van de menselijke rede. Ze veranderen hen in zekere zin: ze krijgen een ethische dimensie. Onze rationele kennis komt in dienst te staan van de liefde voor de medemens en voor de schepping in haar geheel. Die verandering betekent in christelijke zin dat Christus ons verlost heeft van de zondigheid. Nog anders gezegd: de natuurwetten houden ons gevangen in de 'struggle for life' en de 'survival of the fittest', terwijl de religieuze wetten, - de goddelijke geboden -, harmonie brengen tussen de mensen en in de relatie van de mens tot de natuur.

Rationele kennis en geopenbaarde kennis vormen dus een eenheid. De rationele wet wordt sterker door het gebod van de naastenliefde. De rationele kennis wordt wijsheid. De mens wordt herboren.

De oorspronkelijke waarheid

Martensen houdt een sterk pleidooi voor behoud van de oorspronkelijke waarheid, zoals in het Evangelie en bij de eerste kerk, - de apostolische kerk - wordt beleden. Hij wijst het katholicisme af omdat volgens deze kerk de paus en de priesters dezelfde autoriteit hebben als de apostelen. Volgens de protestanten is alleen de waarheid geldig die de apostelen hebben verspreid. De katholieken hebben allerlei 'waarheden' erbij verzonnen; een hele mythologie werd aan het christelijk geloof toegevoegd waardoor de essentie van dit geloof op de achtergrond raakte.

Ik kan dit illustreren met een eigen ervaring. Op een Antwerpse rommelmarkt zag ik een houten bord afkomstig uit een katholieke kerk. Het was het bord van de 'Congregatie van de koord van Sint-Antonius' met erop het jaartal 1895. Toen dacht ik bij mezelf: 'Is Christus voor dit soort onnozelheden aan het kruis gestorven?'. Ik denk dat al dit soort rituelen en totems van het katholicisme bijgedragen hebben aan de ontkerkelijking en het verweer tegen de rationalisten sterk hebben belemmerd.

De ware God

De God van de christenen is niet dezelfde god die in de islam Allah wordt genoemd. De God van de christenen is Liefde. Hij is een barmhartige en rechtvaardige God die troost en die kan

vergeven. Voor de mensen is het een groots geluk dat God hen de vrijheid gunt. Allah daarentegen is een strenge, onverbidde-lijke rechter, die in de koran tientallen bevelen uitvaardigt om niet-moslams en afvalligen te doden. Hij eist totale onderwerping zodat de moslams de minst vrije mensen op aarde zijn.

God heeft zich het eerst geopenbaard aan het joodse volk. De God van de Openbaring is geen verborgen God, geen onbepaalde, blinde kracht zoals de heidenen geloven. De God van de Openbaring is een geest die spreekt tot de mens.

De God die zegt 'Ik ben die ben' is een persoon, dus niet het onbepaalde zoals in het pantheïsme. Als persoon heeft God een wil die werkzaam is, die weet tot welk einde de wereld bestemd is, die een doel heeft met de schepping, in het bijzonder met de schepping van de mens.

Dat God 'absoluut', 'almachtig' en 'alomtegenwoordig' is, is niet tegenstrijdig met God die 'persoonlijk' is. God legt zichzelf een begrenzing op. God trekt zich terug om plaats te bieden aan de mens, waar de mens vrij is. God is almachtig over een vrije wereld. God is niet zelf het universum, maar Hij is de Heer over dat universum.

Heidenen hebben een totaal andere, meer 'menselijke' opvatting over God. God wordt door hen niet aanbeden als God. Heidenen aanbidden het goddelijke in de mens, maar niet God zelf. Om die reden hebben ze vaak een idool als god. De Egyptische farao werd gezien als een god. In Noord-Korea heeft de Grote Leider ook een goddelijke status.

De Schepper van het heerlijke wordt niet gezien. Voor de heidenen is er geen God die louter liefde is. Deze opvatting vinden we in extreme vorm terug in dit consumententijdperk, waar alles draait om macht, bezit, behoeftenbevrediging. De mens in deze samenleving streeft naar 'goddelijke' almacht en met internet is hij alomtegenwoordig. Idolen hebben dit stadium al bereikt. De ene, ware God hebben we dood verklaard en vele onware, tijdsgebonden en vergankelijke goden zijn in de plaats gekomen.

De keuze tussen de God van het christendom en de zogenaamde goden van het heidendom, het pantheïsme en van de vergoddelijkte mens in dit materialistische tijdperk is geen kwestie van wetenschap, maar van de gehele tendens in ons innerlijk. Een christelijk leven is een niet te eindigen zoektocht naar een persoonlijke, ethische God. Heidenen menen te weten wat of wie hun God is. Hun God kan variëren van de natuur, de Mammon, de vooruitgang, de hypes, de idolen, de welvaartsstaat, enzovoorts. Wat hier ontbreekt is de innerlijke dimensie van persoonlijke zingeving die slechts tot stand komt in een persoonlijke relatie met een persoonlijke God. Alleen de mens die luistert naar de stem van God of alleen de mens die het appel van God via de naasten hoort, komt de ware en enige God naderbij.

Ter illustratie kan dienen de verheerlijking van de natuur. De natuur moet worden beschermd. De diversiteit moet worden behouden. Dit nobele streven gaat echter uit vanuit het belang van de mens en daarom botst het voortdurend met andere

menselijke belangen. Een christelijk-religieus omgaan met de natuur is gegrondvest op respect voor de Schepper. Vanuit dit principe zou het behoud van de natuur een vanzelfsprekende ethische eis zijn of het nu al of niet botst met andere belangen.

Welk doel heeft God met Zijn schepping?

Volgens het christendom heeft God ons geschapen. Hij heeft ons verlost van de zondigheid en Hij heiligt ons door zijn Geest. Deze drie acties worden verricht door het Woord. Het Woord van God creëert, openbaart en heiligt. Zonder het Woord van God, dit is zonder de werking van God die het leven biedt via het Woord, houdt het universum op te bestaan. De schepping verloopt progressief van het onvolmaakte naar het volmaakte. Hier ligt de roeping van de mens volgens de bijbel. Om die reden is de bijbel essentieel voor de toekomst van de mensheid. De vooruitgang van de schepping is afhankelijk van de vooruitgang die de schepselen maken in de loop van hun natuurlijke zelf-ontwikkeling.

De heidenen hebben een puur naturalistische visie op de wereld. De wetten van de natuur bepalen hoe de wereld zich ontwikkelt. Op het einde der tijden is de energie op en verdwijnt het universum in het Niets.

In de christelijke betekenis leidt de schepping tot een wereld waar vrijheid heerst en een beperkte mate van onafhankelijke macht. De mens bepaalt de ontwikkeling van de wereld. Hier

ligt een optimistische visie ten grondslag: het is de bedoeling dat de mensen een koninkrijk Gods tot stand brengen, waar de mensen volmaakt zijn (in de liefde) zoals God het heeft gewild. In de oudheid waren de Grieken heidenen die de oorsprong van de wereld zagen als een chaos waarin alle zijnden nog liggen te sluimeren, totdat zij zich uit zichzelf ontwikkelen. Hier is er geen sprake van een schepping. De wereld is natuur en geen schepping. Alles wordt geboren, maar niet geschapen. Het licht breekt door uit de duisternis. Vrijheid emancipeert zichzelf uit de blinde krachten van de natuur. Er wordt geen begin van het universum erkend. Er komt ook geen voltooiing van de wereld. De wereld van de Grieken was een koninkrijk van het schone. De moraal bleef gebonden aan het lichamelijke. Een blind lot hing over de wereld, waarbij de terugval naar de oorspronkelijke chaos een dreiging bleef.

Aan het joodse volk werd een visie geopenbaard die het tegengestelde was van de heidense mythologie. De ontwikkeling van het joodse volk volgt de heilige wetten en niet de natuurwetten. God komt hier tot de mensen en gaat met hen een verbond aan. Hij is de Ene, de Onzichtbare, de Schepper van hemel en aarde. De joden waren de getuigen van de waarheid en daarom werden zij door de heidenen misprezen. Hun roeping was exclusief religieus en niet wereld-gericht in politiek en kunsten. De zondige wereld moest opgevoed worden middels Gods woord en geest naar een Koninkrijk Gods. Dit was een strijd tussen God en de valse goden, tussen de wet van God en de wet van de afgoden. Exodus zegt

expliciet dat God boven alle andere goden staat. Hier ligt de oorsprong van het antisemitisme.

Het christelijk dogma van de schepping van de wereld in de tijd heeft een diepe religieuze en morele betekenis. De kern is het idee van creatieve teleologie verbonden aan een historisch-profetische visie op het aardse leven als een ontwikkeling naar de vervulling van de tijden. Het natuurlijk universum werd in zes dagen (in zes tijdperken) geschapen. Het koninkrijk van de vrijheid komt er eveneens in een opeenvolging van tijdperken. Het aardse leven is dus geen cyclus en ook geen eindeloze vooruitgang die geen einde zou kennen.

Het ontbreken van de hoogste waarde: het koninkrijk Gods

De kern van het scheppingsverhaal is dat de tijd een begin heeft gehad en een einde zal kennen. Dit wil zeggen dat God een eindige wereld heeft geschapen en net zoals alle geschapen dingen kent de wereld een groei en een ontwikkeling. Welke bedoeling heeft God hiermee gehad?

Een ander wezenlijk kenmerk van het scheppingsverhaal is dat er een opeenvolging is van nieuwe ontwikkelingen. De hand van God zit achter elke nieuwe fase. In de natuur bijvoorbeeld is er geen overgang van het anorganische naar het organische. De natuurlijke krachten zijn hiertoe niet in staat. Ook is er geen overgang van dieren naar mensen. De evolutietheorie

rijgt die overgangen wel aaneen, maar verklaart de sprongen niet.

De hand van God geldt ook voor de overgang naar een nieuw tijdperk met een hoger ideaal van vrijheid. Mogen we hieruit afleiden dat ondanks de dreigingen die in de 21ste eeuw op ons afkomen, God er zal voor waken dat een nieuw tijdperk komt, een hogere fase in de menselijke beschaving. Op voorwaarde dat we God in de wereld toelaten.

We leven nu in een heidense tijd, waarin bij velen elke vorm van spiritualiteit ontbreekt en er geen verwachting is naar een koninkrijk Gods. Demonen hebben de mensheid in hun greep. Spiritualiteit betekent zich laten leiden door een waarde waarin men gelooft. Nu geloven velen in de waarde van de milieubescherming, in de waarde van de democratie. Men gelooft echter niet meer in het allerhoogste: het streven naar het vestigen van een koninkrijk Gods, waar de liefde heerst en het Ik zijn leven in dienst stelt van de Ander.

Wat betekent geschapen zijn naar het beeld van God?

De mens zit niet zoals de objecten gevangen in zijn lichamelijkeheid. Hij is de vrije, persoonlijke eenheid van geest en natuur. Zijn lichaam is het instrument waarin de mens zich kan manifesteren met vrijheid. De mens is weliswaar onderworpen aan de wetten van de natuur, maar hij beschikt over creatieve vrijheid met liefde als principe. De mens kan goed zijn, zichzelf opofferen of zijn leven riskeren voor een ander,

wat in strijd is met de elementaire natuurwet om te overleven. Deze vorm van vrijheid om lief te hebben is het kenmerk van de christen. Heidenen hebben slechts de wereld als principe en kunnen daarom nooit vrij worden van de wereld. Materialisme, individualisme en hebzucht houden de mensen gevangen in de wereld. Deze mensen hebben geen uitzicht op een koninkrijk Gods, dit is op een hogere fase in de menselijke en maatschappelijke ontwikkeling. Alleen het christendom kan de wereld redden en bevrijden uit het doemscenario dat in de 21ste eeuw werkelijkheid kan worden. Vandaar dat ik persoonlijk denk dat Europa de wereld zou kunnen redden op voorwaarde dat de christelijke ethiek de politieke, economische en sociale activiteiten fundeert en de islam uit het Avondland verdwijnt.

Geschapen naar het beeld van God betekent in concreto dat het de roeping is van de mens om de heer van de Aarde te zijn, maar als vrije wil is hij het orgaan van de wil van God. Hieruit volgt dat het begrip van de mens niet beperkt is tot een vrij en rationeel wezen. Hij is ook een religieus wezen: zijn vrijheid en zijn rede worden bepaald door de wetten van het geweten. De mens is tegelijkertijd heer en dienaar. De mens is onafhankelijk van het universum en afhankelijk van zijn Schepper.

De moderne visie over humaniteit heeft het positieve kenmerk als de mens geschapen naar het beeld van God verloren. Humanisme staat voor vrijheid en veelzijdige ontwikkeling en herinnert eerder aan een heidens begrip van de mens.

Humanisme is een meer beschaafde vorm van het heidendom, maar draagt er wel de essentiële kenmerken van. In het humanisme wordt de waarde van het individu bepaald door zijn bijdrage aan de realisatie van een idee. Humanisme wordt hier bepaald door de talenten en de daden van het individu in plaats van door zijn geweten en zijn vrije wil. De daden zijn er om de innerlijke mens te ontwikkelen. Net zoals bij de heidenen is de mens niets meer dan wat hij doet. Zijn betekenis ligt louter in zijn verwezenlijkingen. De mens van het humanisme bevindt zich mijlenver van wat in het Evangelie Christus van ons verlangt: dat onze linkerhand niet weet wat de rechterhand geeft en dat we ons niet op de voorgrond plaatsen om door anderen geprezen te worden.

Het tegengestelde van humanisme is barbarij. Barbarij is niet alleen tegengesteld aan cultuur, niet alleen een gebrek aan opvoeding, maar is ook een perversie van de originele relaties tot de natuur. Het gaat niet boven de oorspronkelijke chaos. Barbarij is niet meer open staan voor de wil van God en voor de orde die God in de wereld wil brengen. Er is geen liefde meer voor de Ander. Doordat de mens zichzelf niet meer ziet als geschapen door de oneindige God, worden de goddelijke geboden voortdurend overtreden. In zo'n barbaarse wereld, waarvan in deze tijd de tekenen zichtbaar zijn, is er geen uitzicht meer op een koninkrijk Gods. Zal God daarom moeten ingrijpen?

Elke mens is een unieke en originele schepping

Elke mens is enerzijds het product van zijn soort, zijn ras en zijn familie. Hij wordt bepaald door wat hem voorafgaat. Anderzijds is elk individu een origineel begin. Volgens het christendom betekent dit laatste dat elke mens een nieuwe schepping is van God. De ziel van de mens bestond al vooraf als een mogelijkheid in de diepte van Gods creatieve macht.

Er is dus enerzijds een natuurlijke ontwikkeling en anderzijds een zich telkens vernieuwende schepping. Een gevolg hiervan is dat het individu niet louter verklaard kan worden uit de activiteit van de natuur; dit wijst in de richting van de Schepper als oorsprong van deze unieke mens, die altijd een nieuw begin is. De natuur produceert slechts gelijke individuen. God creëert persoonlijkheden die de roeping te hebben hun talenten en capaciteiten in te zetten voor het goede. Sommige individuen zijn voorbestemd om een nieuw licht te brengen. Zij zijn een originele bron van een nieuwe tijdgeest. Volgens Martensen was het de Voorzienigheid die ervoor zorgde dat een Luther opstond in de passende tijd. De Voorzienigheid zorgt ervoor dat helden opstaan als filosofen niet direct nodig zijn. Er is een harmonie tussen de natuurlijke roeping van individuen en de eisen van de geschiedenis. De Voorzienigheid heeft macht over zowel de natuur als over de geschiedenis.

Dat een mens telkens een nieuwe en unieke schepping is zien we bij de geboorte. De pijn wordt direct vergeten. Er is vreugde omdat een nieuwe mens in de wereld is gekomen, een

existentie die er nooit eerder is geweest en die zich niet zal herhalen.

De ene mens krijgt bij de geboorte meer talenten en capaciteiten mee dan een ander. Daarom is hij niet meer waard. Het gaat erom dat elk van zijn talenten en capaciteiten gebruik maakt voor het goede. Dat is een fantastisch oordeel uit het Evangelie. Ieder mens, hoe gering en arm ook, heeft een goddelijke opdracht die hij op zijn manier en met zijn capaciteiten kan vervullen. Christus geeft het voorbeeld van de arme vrouw die een penning offert in de tempel. Zij geeft van haar armoede en dat is oneindig meer waard dan hij die geeft uit zijn overvloed. Dit principe kunnen we veralgemenen naar de landen, de rassen, de volkeren. Elk land, elk ras, elk volk heeft eigen talenten en capaciteiten. Het gaat erom dat de eigen mogelijkheden worden ingezet voor vrede, welzijn en welvaart van de medemensen.

De les van het scheppingsverhaal

De belangrijkste les die we uit het bijbels scheppingsverhaal kunnen trekken is dat de mens niet alleen het product is van een natuurlijke ontwikkeling. Als de mens is geschapen door God naar zijn beeld en gelijkenis, dan wordt zijn ontwikkeling ook geleid door de Openbaring en de genade. De mens heeft een roeping en het ultieme doel van zijn ontwikkeling en van de ontwikkeling van de mensheid is de volmaakte vereniging van de mens met God. Alle grote daden en gedachten vloeien

voort uit dit besef van een toekomstig paradijs. Die daden en gedachten zijn bevrucht door een hogere inspiratie.

We kunnen ons de vraag stellen door wat we ons laten inspireren in ons individueel gedrag, in de politiek, in de economie. Hier ligt de rol van de religie. Gedrag, politiek en economie kunnen slechts 'wereldse' doelen nastreven, zonder oog te hebben voor spirituele of door God geïnspireerde doelen. Hier verliest de mens de verbinding met God. De bekoring ligt in het feit dat er een wereld is buiten God, die verkeerdelijk aanzien wordt als God, iets dat verkozen wordt boven God. In deze tijd zijn we in deze val terechtgekomen.

Die val wordt voorspeld in Genesis. Adam en Eva waren de eerste mensen die zich lieten bekoren door het wereldse. Volgens Martensen is het verbod om te eten van de vrucht van de boom van kennis bedoeld om zich niet te laten bekoren door de dingen van de aarde. Wie eet van deze vrucht houdt meer van het zichtbare, dan van het onzichtbare. Wie ervan eet wordt bedrogen door de mooie vorm van de geschapen dingen. Zijn hart ligt in de wereld. Hij houdt meer van de aarde dan van de Schepper. Een duidelijker beeld van de essentie van het materialisme van deze tijd kan niet worden gegeven.

Het scheppingsverhaal zegt nog iets meer. Adam en Eva werden verleid door de Satan, in de vorm van de slang. Martensen stelt hierbij de vraag waarom het duivelse mogelijk is in de schepping. Wat is hier het principe? Deze Deense theoloog noemt dit het kosmisch principe dat tegengesteld is aan God. Het is het principe van de autonomie van de wereld,

van de zelf-voorzienigheid die geen God behoeft. Zoals het schepsel een zijde heeft die gekeerd is naar God, is er ook een zijde die gekeerd is naar zichzelf, een tendens om te leven voor zichzelf en uit zichzelf, een tendens om te bewegen in een individuele weg. De slang staat symbool voor de impuls om onafhankelijk te worden, vrij te zijn tegenover de Schepper.

De slang nadert de mens via zijn impulsen. Deze impulsen zijn aanwezig in de constitutie van de mens als schepsel. De slang is een externe kracht, een bovenmenselijke kracht die actief is over de gehele schepping.

Er is ook een natuurlijke verbinding tussen de slang en de verboden vrucht. De vrucht is het glitterende wereldfenomeen, dat de mens uitnodigt ervan te genieten en te bezitten. De slang is het wereldlijk principe die het wereldfenomeen betekenis geeft voor het menselijk bewustzijn. De slang brengt de vrucht in contact met de impuls naar onafhankelijkheid van de mens. Door de vrucht te nemen zal hij genieten van zijn vrijheid. Al het schitterende van de wereld zou de mens niet verleiden indien zij de mens zijn eigen beeld niet zouden tonen in een verleidelijk licht. Bij elke zonde komen deze twee momenten voor: aanwezigheid van de vrucht en van de slang, een aanlokkelijk fenomeen dat de zintuigen prikkelt en een onzichtbare verleider die de mens de illusie voorhoudt van zijn vrijheid. Door de verboden vrucht te eten is de mens in zekere zin de gelijke van God geworden, maar op een oneerlijke wijze: zijn onafhankelijkheid en vrijheid was

onverenigbaar met heiligheid. Heiligheid is noodzakelijk om te gelijken op God.

Waarom is er kwaad in de wereld?

Het kwaad is niet noodzakelijk, maar is mogelijk. Kwaad vloeit voort uit de vrije wil. De mens verduistert zichzelf door zijn goddelijke oorzaak af te vallen. Als we echt geloven dat elk van ons is geschapen door God, dan doen we alles om het kwaad te vermijden. Dit is de kracht van het geloof, vooral van het christendom.

Het kwaad is niet inherent aan de menselijke natuur. Het kind is van nature goed, maar moet zich nog ontwikkelen. Er is geen oorspronkelijk conflict tussen natuur en geest. Het kwaad verhindert de ware ontwikkeling. Het kwaad is een onderbreking. Het kwaad ligt in een perversie van het begrip individualiteit, in de onwil van de individualiteit om te zijn wat het is, in zijn verlangen en doel om anders te zijn dan wat de Schepper bedoelde.

De goedheid heeft een sterke innerlijke kracht. Het goede kan het kwade overwinnen of verhinderen. We moeten niet denken dat de tijd waarin we nu leven, met alle oorlogen en misdaden tegen de menselijkheid, de enige wereld is die metafysisch en ethisch mogelijk is.

Hierboven had ik het over wat de Schepper bedoelde met zijn schepping van de mens. Hieraan moet worden toegevoegd dat God, de Schepper, zich afhankelijk heeft gemaakt van de

mens. De realisatie van het koninkrijk Gods is afhankelijk van de mens aan wie God Zijn geboden heeft geopenbaard. Die geboden zijn onvoorwaardelijk en tegelijkertijd voorwaardelijk gebonden aan de vrije wil van de mens. Die vrijheid die de mens heeft gekregen betekent dat het kwaad mogelijk is. Er is kwaad in de wereld omdat de mens beschikt over de vrijheid om het kwaad te verrichten. Indien de mens deze vrijheid niet zou hebben, dan is de geschiedenis zinloos. Geschiedenis is in essentie het verhaal van de levende, wederkerige relatie tussen de goddelijke en de menselijke wil, tussen het ideale en het actuele, tussen de eeuwigheid en de tijd.

De eerste mens, Adam, was het eerste actieve begin van een storende invloed op de ontwikkeling van de mensheid.

De noodzaak van geloof voor de ware persoonlijkheid

Een kernpunt van het Evangelie is dat Christus de kruisdood is gestorven om ons te verlossen van onze zondigheid. Zonder de Verlossing is de mens niet in staat zijn ware persoonlijkheid te bereiken. Met ware persoonlijkheid wordt bedoeld heiligheid of leven volgens het principe van goedheid. Hiermee wordt de relatie tussen het werelds en spiritueel principe hersteld. Het Ik vindt zijn ware persoonlijkheid als hij in de wereld is om het hemelse in de wereld te brengen. Het werelds principe staat voor egoïsme ten koste van de anderen. Een mens kan een versteend geestelijk leven leiden en onverschillig worden ten aanzien van het spirituele, dus tegenover God. Hieruit kunnen

allerlei monstrositeiten ontstaan. De perversies kunnen deel worden van de cultuur. In deze tijd leiden de genderideologie, „critical race theory' en de „woke'-acties tot dergelijke monstrositeiten. Deze fenomenen zetten mensen tegen elkaar op, in plaats van uit naastenliefde zich in te zetten voor anderen.

Cultuur is niet voldoende om de mens van zijn egoïsme te bevrijden. Het heidendom van de Grieken en de Romeinen, in die tijd de hoogste vorm van beschaving, leidde tot grote zondigheid en enorme perversies. In het heidendom heerst een onvruchtbaar objectivisme of de tirannie van de zintuigen. Dit verhindert de ontwikkeling van het menselijk bewustzijn. Wie 'objectief' wil zijn kan makkelijk vervallen in gewetenloos handelen, want het ontbreekt hem aan subjectief gevoel voor het transcendente. Heidenen kunnen best een moraal hebben, maar hun doelen liggen in de wereld en zijn niet gericht naar Gods koninkrijk. De gelovige daarentegen kan best zondig zijn, maar hij zal altijd blijven streven naar het ware ideaal dat ligt in Gods koninkrijk. We kunnen stellen dat de ongelovige of de heiden een karikatuur is van de mens zoals de Schepper het heeft bedoeld.

Bij de zondige mens is er een totaal gebrek aan capaciteit om uit zichzelf het hoogste goed te verwezenlijken of het ware ideaal. Die mens blijft een mens van de wereld en niet een mens van God. In zijn toestand van zondigheid is hij vervreemd, niet alleen van God, maar ook van zijn ideaal van morele vrijheid. Hier biedt het geloof een uitweg.

Profane geschiedenis tegenover heilige geschiedenis

De geschiedenis van de wereld is een geschiedenis zonder centrum, waardoor het doel nooit bereikt wordt. Profane geschiedenis gaat vooruit in een vicieuze cirkel, voortdurend zichzelf herhalend. In de wereld blijven we in de eeuwige cirkel van kwaad, opeenvolgende oorlogen en onrecht. Door de absolute prioriteit die in deze tijd aan het wereldse wordt gegeven, neemt de onrechtvaardige verdeling van de rijkdom, het welzijn en de welvaart hemeltergend toe. Nooit eerder is er zo'n afstand gecreëerd tussen arm en rijk. De wereld spreekt voortdurend het ware tegen. Niet alleen het individu is egoïstisch: er is sprake van een wereld-egoïsme. Vandaar de vijandige relaties tussen de machtsblokken en de meedogenloze concurrentie tussen de landen. Ten tijde van de coronapandemie zagen we hoe egoïstisch een land kan zijn. De zogenaamde solidariteit tussen de westerse landen ontbrak al te vaak. Hetzelfde fenomeen zien we wat betreft het beleid ten aanzien van de massa-immigratie. De verantwoordelijkheid wordt naar elkaar doorgeschoven.

Deze vicieuze cirkel kan slechts worden doorbroken als de wereld een heilige geschiedenis nastreeft. Dit wil zeggen dat het vestigen van Gods koninkrijk het centrum van de menselijke activiteiten wordt.

Helaas is er de gehele geschiedenis door een strijd gaande tussen het koninkrijk van het kwaad en Gods koninkrijk. In de bijbel wordt het kwaad beschreven niet alleen als een conflict

tussen goede en slechte mensen, maar tussen goede en slechte, bovenmenselijke krachten. Er is een verstorend, desorganiserend principe waarbij demonische waarden en krachten samenspannen tegen Gods koninkrijk. Dit leidt onder de mensen tot een soort bezetenheid die zowel het fysieke als het psychische aantast. Een hedendaags voorbeeld hiervan is het kolossale gebruik van drugs, antidepressiva en andere verdovende middelen. Deze middelen verhinderen de mens om een bijdrage te leveren aan het tot stand komen van het koninkrijk Gods of, met andere woorden, om het goede in de wereld te brengen. Een ander actueel voorbeeld is de onvoorstelbare hoeveelheid leugens, lastercampagnes en verdraaiingen van de waarheid die in de sociale media circuleert. Mensen worden tegen elkaar opgezet en we dwalen steeds verder af van een samenleving waar de moraal toonaangevend is. Een extreme vorm van monstrositeit is de wapenproductie en -handel. Jaarlijks worden hier wereldwijd duizenden miljarden dollars aan besteed. Dit geld had gebruikt kunnen worden voor goed onderwijs voor alle kinderen in de wereld, om de extreme armoede te milderen, om een voor iedereen toegankelijke gezondheidszorg te organiseren en om werkgelegenheid te scheppen. Kortom met dat geld zou in plaats van wereldse doelen of demonische waarden na te streven, gewerkt kunnen worden aan een koninkrijk Gods.

De duivel als vijand van God en van de mens

Zijn de bovengenoemde demonische waarden en krachten het werk van een geest die vijandig staat tegenover de mens en tegenover God? Volgens de bijbel is de duivel een geschapen geest die onsterfelijk is. De duivel is een geest (oorspronkelijk als een goede geest door God geschapen, maar door zijn ijdelheid een vijand van God geworden), die verschilt van de mens en de mens onder zijn overheersing probeert te brengen. De duivel staat zowel vijandig tegenover God als tegenover de mens. De duivel is een afzonderlijk schepsel. Hij is de verpersoonlijking van het principe van het kwaad dat alomtegenwoordig is als een universeel principe. Zijn koninkrijk is bedrog en is tijdelijk. Via leugen en valse voorwendsel komt hij in het leven van de mens. Hij is de vader van de leugens die onkruid zaait in het koren. In deze tijd vol leugens, fake news en roddel via de sociale media lijkt het alsof de duivel vrij spel heeft gekregen.

Het principe van het kwaad kan slechts begrepen worden als een wil die de vijand is van God en de mens. Dit principe is dus niet onpersoonlijk. Het is niet persoonlijk in zichzelf, maar heimelijk in de schepselen die hij onderwerpt om zijn instrumenten te worden. Dit principe wordt actief in het bewustzijn van mensen, in de morele orde van de wereld. De duivel zoekt voortdurend naar existentie. Hij balanceert tussen existentie en niet bestaan, tussen persoonlijkheid en verpersoonlijking. Hij is als een vampier die het bloed uit de mensen

zuigt. Het is de mens die existentie geeft aan de duivel, zodra de mens hem toelaat in zijn bewustzijn.

Door Christus is de macht van de duivel gebroken. Voor de gelovige is zijn macht niet meer het noodlot, dat hij lijdend moet ondergaan. De duivel is slechts een verleidende kracht waarover de gelovige waakzaam moet zijn en moet bidden, zodat hij met behulp van de Heilige Geest weerstand kan bieden.

Gods wil en alwetendheid en de vrijheid van de mens

Er is slechts een schijnbare tegenstelling tussen Gods alwetendheid en de vrije vooruitgang van de wereld. Die tegenstelling berust op een eenzijdig begrip van alwetendheid als iets vooraf weten, terwijl wordt vergeten dat de goddelijke geboden voorwaardelijk zijn. De mens heeft de vrijheid om al of niet aan die geboden te gehoorzamen. God maakt zich dus afhankelijk van de mens. Een God die volledige voorkennis zou hebben van alle dingen, zou slechts een toeschouwer zijn van wat vast ligt in alle eeuwigheid. Deze visie druist in tegen het idee van een wederkerige relatie van God en zijn schepselen. Het einddoel ligt vast, maar de uitvoering ervan ligt in handen van vrije mensen.

Bij deze vrijheid biedt het christendom een hoopvol argument: God beïnvloedt de bewegingen van de wereld zoals zijn plannen of het einddoel vereisen. God weet natuurlijk wat er precies gaande is, elk moment. Hij kent elke geheime

gedachte. Hij onderscheidt op elk moment de relaties tussen vrije mensen en zijn eeuwig plan. Zo was de komst van Christus een ingreep van God om de mensen de Weg, de Waarheid en het Licht te tonen naar zijn koninkrijk. De menselijke geschiedenis vindt haar centrum, haar enige betekenis in de Openbaring van Jezus Christus. Door Zijn licht kan de mensheid terugkijken op een geschiedenis vol betekenis en kijken naar een toekomst vol belofte. Zonder Christus heeft die geschiedenis noch een begin, noch een einde; het is objectloos en heeft geen centrum.

Ook kan de 'vinger van God' in het leven van een individu tot een keerpunt leiden. De werking van het Evangelie in het hart van de mens is een spiritueel mirakel. De hele geschiedenis door, in het leven van elke dag, zijn dergelijke mirakels of ingrepen van God mogelijk. Zij zijn onzichtbaar en worden slechts bekend voor wie er voor open staat. Een christen weet dat de goddelijke voorzienigheid hem leidt; hij heeft de ervaring van de genade van God.

Het hedendaagse heidendom

Het heidendom blijft onwetend over de werking van God in de loop van de geschiedenis en diep in het hart van de mensen. De vraag die hierbij gesteld kan worden is waarom God de mensheid heeft doen dwalen. Waarom liet Hij het heidendom toe zonder Openbaring? Volgens Martensen wilde God hiermee aan de mensen aantonen wat zij uit eigen kracht kunnen

verwezenlijken en wat niet. Eerst moesten de mensen het koninkrijk van de wereld ontdekken, alvorens in geest en in waarheid het Koninkrijk Gods te zien. De eerste wereld is waardeloos, glitter, leegte, vergankelijk. De andere wereld is een rechtvaardige wereld en dit vereist dat de onrechtvaardigheid uitmondt in haar eigen veroordeling. De eerste wereld leidt tot een desolate natuur, de woede van het serpent, tot een aarde die brandt. Na de catastrofe en de historische chaos komt het Koninkrijk Gods.

Het lijkt er sterk op dat we in deze 21ste eeuw een historische chaos tegemoet gaan met de ene na de andere catastrofe. Grote gebieden van de wereld worden onleefbaar voor vele volkeren en dat hebben we vooral te danken aan het 'koninkrijk van de wereld'; dit is het rijk waar economische belangen vanuit hebzucht en eigenbelang de overhand hebben. Dit staat diametraal tegenover de Openbaring die in de evangelische waarden haar uitdrukking vindt.

Als we de redenering van Martensen volgen dan is onze tijd de voorbereiding op een volgende fase. De huidige ontwikkelingen in de wereld zijn noodzakelijk om tot bezinning te komen. In de hierna volgende fase ontstaat een nieuwe wereld waar rechtvaardigheid, spiritualiteit, ware zingeving en waarheid het gedrag van de mensen zullen funderen. Deze nieuwe wereld nadert het Koninkrijk Gods of het plan dat God altijd heeft gehad met Zijn schepping. God zal ons niet verlaten, op voorwaarde dat we tot bezinning komen. De tijd lijkt mij er rijp voor.

Het voorbeeld van het joodse volk

De profeten van Israël hadden voorspeld dat de wereld van de heidenen geen redding brengt. Op de berg Sinaï brak de Openbaring door voor het joodse volk. De heilige wet werd aan hen geopenbaard. Kenmerkend is dat het God zelf is die naar het volk komt en zich openbaart. Dit bijbels verhaal staat in tegenstelling tot de mythologieën van de heidenen. Deze mythologieën zijn wereldse fantasieën. Israël daarentegen is godvrezend en getuigt van de Ene, de onzichtbare God, Schepper van hemel en aarde. Deze God sluit een verbond met het joodse volk. Israël was en is de stille getuige van de waarheid in een onrechtvaardige wereld; daarom werden de joden veracht door de heidenen.

Antisemitisme is in de grond een vorm van haat tegen een volk dat godvrezend is en de goddelijke wetten stelt boven de wereldse wetten. Het joodse volk is de getuige van de andere wereld; de wereld van de religie. Dit volk belichaamt de opvoeding van de zondige wereld naar het koninkrijk Gods, volgens het Woord en de Geest van God. Het joodse volk voert in de bijbel een oorlog voor het geloof, over het conflict tussen God en de wereld, tussen God en de valse goden, tussen de wet van God en de afgoderij. Er is een tegenstelling tussen de heilige wil van de Schepper en de kosmische krachten die op een valse manier heersen over de zielen van de mensen. Dit is een contrast tussen het koninkrijk Gods en de omringende

vijandige koninkrijken. De uitverkiezing van het joodse volk was noodzakelijk als voorbereiding op Gods koninkrijk en op de Verlossing.

De vervolging van de joden in de loop van de geschiedenis en nu vooral door de moslims wordt veroorzaakt door het conflict tussen de wet van God die de joden uitdragen en de wereldse wetten waar het gaat om macht, onderdrukking, eigenbelang. De joden representeren een breuk met de heidense samenlevingen. Zij gaan naar het Beloofde Land en bouwen daar een nieuwe samenleving op. Het huidige contrast tussen het welvarende en democratische Israël en de omringende islamitische landen toont het verschil tussen een beschaving die toewerkt naar een koninkrijk Gods en samenlevingen waar natuurlijke krachten overheersen en een eindeloze strijd onder elkaar voeren.

Dat orthodoxe joden quasi voortdurend bezig zijn met studie en bidden is een voorbeeld voor een wereld die evolueert naar een spiritueel tijdperk. Het tijdperk dat de mensheid kan bevrijden uit de betovering van het wereldse.

Volgens de bijbel is Israël het land dat door God aan de joden is toegewezen. Een eigen land is noodzakelijk om daar het koninkrijk Gods voor te bereiden. De vijanden van Israël die dit land willen verwoesten en de joden doden, tarten God. Dat God hen straft wordt duidelijk door de ellende en hopeloosheid die er heerst in de joden-vijandige landen.

Het verschil met het christendom is dat terwijl Israël nog steeds wacht op de Messias om Gods koninkrijk te vestigen, de

christenen Jezus van Nazareth zien als de Messias. De geschiedenis van Israël drukt de progressieve realisatie uit van het verbond tussen God en zijn volk. Het is ook de anticipatie en het patroon van de band die God met alle volkeren in de volheid der tijden zal hebben. Het tegenwoordige is zwanger van de toekomst. De vervulling kwam volgens de christenen in Christus als de verwachte Messias. Het heidendom eindigt in teleurstelling over een verloren ideaal. Israël eindigt met de realisatie van de hoop van Abraham, namelijk met de geboorte van Jezus uit de maagd. Met Jezus kan de gehele wereld met alle volkeren het koninkrijk Gods vestigen. Dat is de ultieme boodschap van het christendom. Deze religie kan de wereld redden; daarom moet zij over de gehele wereld worden verkondigd.

De messias in tijden van milieudestructie

Jezus Christus was geen krijgsheer zoals de profeet Mohammed. Christus is de zoon van God, is God die mens is geworden. Net zoals op de berg Sinaï komt God naar de mensen toe. Moslims begrijpen hier niks van en vinden het godslasterlijk om in Christus God te zien. Nochtans is dit christelijk geloof logisch. Als het doel van de schepping is een koninkrijk Gods te vestigen, dan is er een bemiddelaar nodig en maakt God er deel van uit. Een ander argument is dat God de mens naar Zijn beeld en gelijkenis heeft geschapen. De volmaakte mens,

waarvan Christus het voorbeeld is, wordt de gelijke van God of hij gaat op in een eenheid met God.

Zonder God zal de mensheid nooit het wereldse koninkrijk de rug toekeren. Aangezien er zoveel kwaad, oorlog, agressie en criminaliteit is, is een bovennatuurlijke kracht nodig om de mensheid hiervan te verlossen en de wereld te vervolmaken (vandaar de noodzaak van religie). De mensen kunnen hun zonden niet voor zichzelf vergeven. Daarom moest Christus sterven aan het kruis om vergiffenis mogelijk te maken. Dit is de logica van het christendom.

Martensen herinnert hierbij eraan dat Christus zonden kan vergeven en de Heilige Geest oproepen. Hij is aanwezig als twee of drie in zijn naam vergaderd zijn. Hij zal de wereld oordelen. Zijn komst heeft niet alleen betekenis voor de mensheid, maar voor het gehele spirituele en natuurlijke universum. Hij was er al in de beginne, toen de wereld nog niet geschapen was. Alle hemelse en aardse krachten moeten zich uiteindelijk aan Hem onderwerpen of liever: hun vrijheid hervinden door Christus te volgen.

Christus is zowel de Eerste als de Laatste. Dit wil onder andere zeggen dat Hij de persoonlijke incarnatie is van het principe dat zowel de wereld schiep als de wereld vervolledigt. Dit komt tot uiting in het Evangelie van Johannes: een metafysisch standpunt waarin Christus wordt gezien als zijnde voor de schepping er was, het eeuwig begin van de teleologie.

In het judaïsme is de vereniging van het menselijke en goddelijke niet onbekend, bijvoorbeeld bij de profeten en

godvruchtige mensen is er een gemeenschap tussen de geest van God en de geest van de mens. Maar dat God zelf mens zou worden is een idee dat totaal vreemd is aan het judaïsme. Daar was een strak antagonisme tussen de Schepper en het geschapene. Bij het idee van de messias blijft het vaag. Ook bij de heidenen was het idee van de vereniging niet vreemd. Daar zijn zelfs veel god-mensen.

Voor heidenen is het ondenkbaar dat een God die mens was geworden zich liet kruisigen tot vergiffenis van onze zonden. Christus wordt door hen gezien als een belangrijke profeet of als een mythische figuur. Hiermee verdwijnt het miraculeuze van de menswording.

Met het Koninkrijk van God wordt bedoeld dat alle individuen zich verenigen met God zodat een perfecte eenheid ontstaat van de goddelijke en menselijke natuur. Deze eenheid werd al gerealiseerd in de figuur van de Zoon van God. Hij is het punt waarin God en het Koninkrijk Gods persoonlijk zijn verenigd. Het is daarom niet alleen omwille van de zonden dat God mens is geworden, maar ook omwille van het idee van de vervolmaking van de wereld. Dit laatste begint bij Christus als de Verlosser en de bemiddelaar. Christus als de tweede Adam maakt voluit deel uit van het menselijk ras en staat er tegelijkertijd boven als bemiddelaar tussen het ras en God. Zijn individualiteit staat in relatie tot alle individualiteiten als het centrum van de cirkel die in relatie staat met alle punten van de cirkel. Zo kan elk individu de karakteristieken van Christus verwerven.

Christus is niet zomaar een profeet. Als Messias is Hij de wereld-reddende en de wereld-vervolledigende bemiddelaar: dit is de Openbaring van de goddelijke logos. Hij is niet alleen het centrum van de wereld van de mensen, maar van het gehele universum. Bij dit laatste vraag ik mij af of Christus de redder zal zijn van de planeet Aarde die zo zwaar vernield wordt door het 'wereldse'. De eerste Adam werd geschapen als het centrum van de schepping, maar de zondeval gaat nog steeds door, - in dit geval in de vorm van een ecologische ramp -, waardoor de schepping meer en meer wordt vernietigd. De tweede Adam, Christus, komt in de wereld om in een nieuwe Bergrede de mensen tot bezinning te brengen. Dit hoeft daarom geen fysieke terugkeer te zijn van Christus, maar een Woord dat via nieuwe profeten naar de mensen komt. Martensen zegt hierover dat zelfs als er geen zonde geweest zou zijn, dan zou Christus toch zijn gekomen, want Hij heeft een metafysische en kosmische betekenis.

Het prototype van de mens

Zelfs voor wie niet gelovig is, is de figuur van Christus zoals die naar voren komt in de vier evangeliën van uitzonderlijk belang. Hier wil ik dieper ingaan op wat de theoloog Martensen over Christus zegt.

Het natuurlijk universum is de tempel van God. God verwerft existentie in de objecten die Hij creëert. Zo is ook elke individuele ziel bestemd een tempel van God te worden. Dit

zien we bij Christus bij wie de goddelijke en menselijke natuur nooit is gescheiden. De volheid van de godheid is bij Hem ingekaderd in de menselijkheid. De goddelijke eigenschappen zijn belichaamd in de menselijke eigenschappen: 'Wie mij ziet, ziet de Vader' (Johannes 14:6-14). Alwetendheid wordt goddelijke menselijke wijsheid. Almacht wordt wereldvervullende kracht. Alle hemelse en aardse krachten vinden in de Zoon van God hun centrum van vrijheid en dienen het koninkrijk waar Hij het hoofd van is.

Christus zegt ook dat Hij de Zoon van de mensen is: een aanduiding van zijn menselijke wijze van bestaan. De incarnatie van God in de mens Christus stond al altijd vast, alsook dat Hij het hoofd van het koninkrijk van de liefde zou worden: 'Vóór Abraham was ik' (Johannes 8:57-59).

Wat is nu de betekenis van Christus als de God die mens is geworden? Volgens Martensen bezat Hij zijn goddelijkheid buiten zijn menselijkheid. Zijn ware menselijkheid was gegrond in zijn ware goddelijkheid. Christus geeft hier het voorbeeld voor de mens: de menselijke natuur moet niet onafhankelijk worden, maar een orgaan, een tempel voor de goddelijke natuur. Elk menselijk individu wordt slechts een ware mens in de mate dat het goddelijk Woord in hem wordt geïncarneerd: Lees: dat hij de geboden van God in zijn dagelijks leven in praktijk brengt. In de mate dat de menselijke natuur vervuld wordt met het goddelijke, wordt hij het ware idee van de mens. Dat is tevens de betekenis van de mens als geschapen naar het beeld van God. Ware menselijkheid wordt slechts

verworven door het goddelijke te ontvangen. De mens moet een orgaan worden van God of, met andere woorden, hij moet zich identificeren met de Logos of het Woord van God. Hieruit volgt dat wij een hogere roeping hebben dan wat de natuur dicteert. De inspiratie hiervoor komt van Christus die via het Evangelie nog steeds tot ons spreekt en ons beroert.

De eenheid van de goddelijke en menselijke natuur moet enerzijds gezien worden als geleidelijk tot stand gebracht in de ontwikkeling; anderzijds is die eenheid een volbracht feit vanaf de conceptie en geboorte. De geboorte van Christus was zowel een mirakel, - namelijk geboren uit de maagd Maria -, als een ware menselijke geboorte. Als mirakel is de geboorte van Christus een onderbreking in de natuurlijke ontwikkeling, in de wetten van de natuur.

Er is geen tegenstelling tussen de goddelijke en menselijke natuur van Christus. Hij is zonder zonde. Zijn bestaan op aarde wordt volledig bepaald door zijn relatie met de Vader. Zijn leven op aarde openbaarde de ideale perfectie die hem tot bemiddelaar maakte tussen God en de wereld. Zijn leven was de realisatie in de geschiedenis van het goddelijke menselijk ideaal, als voorbeeld dat we moeten volgen.

Dit ideaal staat tegenover een zondig leven waar het wereldse het spirituele overheerst en waar het bewustzijn van God beperkt of verdrongen wordt door het bewustzijn van de wereld en het Zelf. We hebben een verloren leven geleid of ons leven is een gemiste kans indien we niet leven volgens de wil

van God, dit is zonder te leven als geschapen als beeld en gelijkenis van God.

In feite is Christus het ideaal dat de mens voor ogen moet houden om altijd na te streven, met vallen en opstaan.

Door de identificatie met het goddelijke worden we niet besmet door de tijdgeest met zijn mengeling van waarheden en onwaarheden, van wat zuiver is en onzuiver. Christus als prototype van de mens leert ons hoe we al het foute en onvolkomene in ons leven kunnen voorkomen en hoe we ontvankelijkheid voor wereldse invloeden onder controle kunnen houden. Dit wijst op de belangrijkste taak van de opvoeding, namelijk dat het kind een goed mens wordt. Een religieuze opvoeding is een absoluut noodzakelijke voorwaarde voor een hogere beschaving. In het Evangelie staat een mooi verhaal van hoe Christus als 12-jarige jongen in de tempel de schriftgeleerden verbaasde met zijn wijsheid. Zijn genie werd toen al niet beperkt door de vergissingen van zijn tijdperk. Hij leefde in eeuwige waarheid. Door het geloof laten we ons ook leiden door die eeuwige waarheid.

Het zou volgens mij best kunnen zijn dat de belangrijkste vergissing van het huidige tijdperk de afbraak is van het traditionele gezin. Een traditioneel gezin is een oase van rust en vrede in een waanzinnige tijd. Opgroeien in zo'n gezin biedt de beste kans om weerstand te bieden tegen alle verleidingen die ons verhinderen om in dienst te staan van de anderen - zoals in een gezin wel het geval is -. Christus zegt ons niet angstig te zijn en onbekommerd te leven 'als de lelies in het

veld en de vogels in de lucht': een kalmte die de wereld niet kan verstoren; een vrede die de wereld niet kan geven en ook niet kan wegnemen. Bevrijd je van de angst voor de toekomst, maar wees waakzaam. Wat tweeduizend jaar geleden werd gezegd, is nooit zo actueel geweest.

De vernedering van de waarheid in de wereld

Een belangrijke les die we uit het lijdensverhaal van Christus kunnen trekken betreft de nederigheid. Het is moeilijk te begrijpen dat Christus, die niet alleen mens maar ook God zelf is, zich de vernederende kruisdood liet sterven. Na zijn dood kwam dan wel de verrijzenis en de hoogste glorie. Volgens Martensen geldt deze alternatie van nederigheid en glorie voor elke Openbaring van de waarheid in de tijd. Eerst wordt de waarheid verworpen, daarna door allen aanvaard en geprezen. In de tijd is er geen overeenstemming tussen het ideale en de ervaring. Als de tijd en de eeuwigheid elkaar ontmoeten, zal de ervaring getransformeerd worden in een eeuwige waarheid. In de tijd zelf moet de geopenbaarde waarheid door het geloof worden vastgehouden, anders kwijnt het weg, want de ervaring vraagt steeds om tekenen.

De komst van Christus was een bewijs van de voorzienigheid van God; maar ook dit kwijnt weg zonder geloof. Alleen op het einde der tijden als het tijdelijke wordt gescheiden in hemel en hel en als alle onzekerheid wordt weggenomen wordt de waarheid voor allen bekend.

Deze wet geldt ook voor het Evangelie en voor de Kerk: een alternatie tussen vernedering en verheerlijking. In sommige tijden scheen dit als de zon; in andere tijden was er verduistering waardoor de ongelovigen een reden vonden om niet te geloven. Alleen de heiligen hebben het geduld en het geloof.

We leven nu in een tijd waarin de kerk, het geloof en de Openbaring worden vernederd. Dit leidt tot een leven in verduistering. We staan niet meer open voor de echte, eeuwige waarheid.

De mensen maken voortdurend de vergissing dat de waarheid in het wereldse ligt. Het is niet zo dat de huidige technologische en wetenschappelijke ontwikkelingen zullen leiden tot de eeuwige vrede, een hogere beschaving en Verlichting voor alle volkeren. In de bijbel wordt al voorspeld dat in de laatste dagen er meer corruptie zal zijn en miserie als nooit tevoren. We zien dat de modernste technologie, namelijk de informatietechnologie met in haar kielzog de sociale media, heeft geleid tot een hoogtepunt van laster en valse informatie. Experts waarschuwen voor de gevolgen van Artificiële Intelligentie en sommige voorspellen zelf de uitroeiing van de mensheid. Het wereldse leidt niet tot een hogere morele ontwikkeling, integendeel.

Het is om die reden verklaarbaar dat Christus niets zegt over de vooruitgang van de mensheid in beschaving en cultuur. Bij Hem gaat het om de geest van de wereld tegenover de Heilige Geest. De geschiedenis gaat nu te zeer over de ontwikkeling van de rede, de beheersing van de rede en de technologische

ontwikkeling, zonder rekening te houden met de vraag of het in dienst staat van het Koninkrijk Gods.

Wat moet er dan gebeuren om de morele ontwikkeling van de mensheid te bevorderen? Bij Christus vinden we het ultieme antwoord. Het christendom is de enige religie die de mensheid op weg kan helpen naar vervolmaking op moreel gebied.

Helaas staat de wereld vijandig tegenover het geestelijke. In zekere zin wordt Christus elke dag opnieuw gekruisigd in elke gedachte en daad die het wereldse boven het geestelijke stelt. Volgens Martensen is de dood van Christus de perfecte manifestatie van de zonde en de schuld van de wereld: alle spirituele en heidense krachten spanden samen om de rechtschapene te doden. Alle begane zonden vonden hier hun hoogtepunt. Het kruis staat voor de redding, de ware boom van vrijheid.

Een doorbraak in de geschiedenis

Met de komst van Christus als de Verlosser van de mensheid wordt de mens die geschapen is naar het beeld van God, in staat gesteld 'heilig' te worden, dit wil zeggen gelijkend op God. Heiligen zijn mensen die de geboden van God naleven in gemeenschap met andere mensen. In deze tijd lijkt het erop dat de mensheid regresseert naar een heidendom zonder heiligheid. Er is echter volgens Martensen hoop want Christus komt ononderbroken in de geschiedenis van de hele wereld, niet alleen door zijn oordeel die het ware van het onware

onderscheidt, maar ook met verlossende en vervolmakende kracht dat al het ware spirituele naar zich toetrekt. Tijd en ruimte kunnen zijn voortgang niet belemmeren.

De scheiding tussen lichaam en ziel, tussen materie en geest wordt opgegeven door de Verlosser, zodat het koninkrijk van de materie en van de geest openstaat voor Zijn werking. Lichaam en geest komen hier in harmonie met elkaar. Dat is bijvoorbeeld de betekenis van het huwelijk als sacrament, dit is als door God geheiligd. Het fysieke, het driftleven, wordt in harmonie gebracht met hogere, geestelijke waarden zoals onvoorwaardelijke liefde, trouw, zelfopoffering. De afgelopen jaren was er een explosie van het aantal echtscheidingen. Dit is een vloek tegen het gebod 'Wat God heeft verbonden, dat scheidt de mens niet'. Zodra het huwelijk weer serieus zal worden genomen als een heilig sacrament, zal duidelijk worden dat Christus nog steeds onder ons is. Theologen kunnen mensen hierop wijzen zodat zij openstaan voor het ware.

Op het einde der tijden komt de volmaakte harmonie tussen het spirituele en lichamelijke. Er komt geen andere wereld, maar een wereld die anders is. De ons bekende wereld met al wie en wat ons dierbaar is blijft bestaan, maar wordt anders. Het wordt een geest-wereld, een wereld der zielen die vermengd wordt met de wereld van de materie in het koninkrijk Gods.

Het ideaal van de wereld wordt verwezenlijkt in Christus. Hij vertegenwoordigt de goddelijke Logos die de wereld vervolmaakt. Alle andere ideologieën, religies, kunst en wetenschap

leiden de mensen af van de ware weg naar het koninkrijk Gods. Alleen het christendom kan de mensheid verlossen uit het kwaad en de onwaarheid. In meer concrete termen gaat het in het christendom er om goede mensen te zijn, waarbij politieke, economische, culturele en sociale acties middelen zijn om het goede in de wereld te brengen tegen het eigenbelang of het groepsbelang in. Politiek als middel om vrede in de wereld te brengen. Economie als middel om de armoede en miserie uit de wereld te helpen. De cultuur om allen te laten genieten van het schone of het inspirerende. Een sociaal beleid om alle mensen de beste kansen te geven, in het bijzonder goed onderwijs voor alle meisjes en jongens.

De Kerk is door God gesticht

De Kerk is door Christus tijdens zijn leven ingesteld en is begonnen met Pinksteren, dus met de Inspiratie. Inspiratie is de komst van de geest van God in de menselijke geest, een permanente eenheid vormend. Dit correspondeert met het mirakel van de incarnatie waarbij God mens is geworden. De Kerk is het instrument waardoor de gehele wereld christelijk en herboren wordt. De Kerk is het kanaal waardoor de verlossing en de volheid van Christus' leven wordt medegedeeld aan de zondige mensheid.

De Kerk is ontstaan door een welbepaalde daad, een schepping van Christus die groeit met Christus aan het hoofd en die een

alomvattend principe omvat voor de toekomstige ontwikkeling. Christus is hier het model, het eerste lid van een nieuw ras.

Wat hierboven werd gezegd over onze hoop dat de mensen gered zullen worden omdat Christus nog steeds onder ons is, kan worden toegepast op de Kerk. Er komt een einde aan de ontkerkelijking, want Christus zal de door Hem gestichte Kerk niet teloor laten gaan. Zodra het aantal roepingen om de Kerk te dienen drastisch zal toenemen, wordt zichtbaar dat Christus velen opnieuw zal inspireren.

Deze christelijke ontwikkeling staat haaks op de globalisering. Globalisering is een ontwikkeling van het wereldse. Politieke en economische belangen vormen er de motor van. De mens of het menselijke raakt hierdoor op de achtergrond. De wereld wordt voor de mens een hel van onderdrukking, uitbuiting en anonimiteit. De wereld van de globalisering is de onpersoonlijke, neutrale, anonieme eenzaamheid. In die wereld is de mens niet uniek, maar een zinloze vervangbare schakel om politieke en economische processen in gang te houden.

Het christendom leidt naar het koninkrijk Gods waar elke mens de persoonlijke opdracht en de vrijheid heeft om zijn eigen bijdrage eraan te leveren. Elke mens is onmisbaar als diegene die het goede kan verrichten voor zijn naasten. De ontwikkeling van het christendom naar een koninkrijk Gods is de vervolmaking van de schepping zoals door God is bedoeld.

Christelijke kerken maken helaas al te vaak de vergissing om andere religies en levensbeschouwingen als gelijkwaardig te beschouwen. Er is slechts één waarheid, zoals er slechts één

God is. De joden werden door God uitverkozen om Zijn geboden in de wereld te brengen. De tempel in Jeruzalem, die herbouwd zal worden, is het spirituele centrum van de wereld. De christenen kregen van Christus de opdracht het ware geloof over de gehele wereld te verspreiden.

Volgens Martensen moet de Kerk zichzelf onderwerpen aan de wetten van de ontwikkeling van de wereld. De Kerk ontwikkelt zich in wederzijdse interactie met het menselijk leven, onder verschillende nationaliteiten en in verscheidene fase van verlichting en beschaving. Vandaar dat er meerdere kerken zijn en dat die kerken in de loop van de geschiedenis zich aanpassen aan het menselijk leven in de wereld. Al deze kerken samen vormen echter een perfecte eenheid dankzij de gemeenschappelijke basis die de apostolische Kerk, dit is de eerste Kerk onder leiding van de apostelen, heeft geopenbaard. Er is in de loop van de geschiedenis niet altijd een goede coördinatie geweest tussen het menselijke en het goddelijke. Door de invloed van de wereld werd de normale groei van de Kerk belemmerd. Maar na elk tijdperk van corruptie en afgodendienst heeft de Kerk zich altijd weten te herstellen volgens de zuiverheid van haar ideaal.

Protestantisme ziet de geschiedenis van de Kerk als een vrije ontwikkeling. Met het apostolisch ideaal voor zich streeft deze Kerk naar een perfecte eenheid van goddelijke en menselijke elementen. Niet dat dit al bereikt is, maar protestanten blijven streven naar dat ideaal. Protestanten doen een continue

inspanning van reflectie over wat ooit gegeven werd als inspiratie.

Het katholicisme ziet de geschiedenis van de Kerk als een mechanische ontwikkeling, waarbij het goddelijke zo prominent is dat het menselijke slechts bij naam aanwezig is. De ontwikkeling is hier kwantitatief. Er worden steeds nieuwe elementen toegevoegd, vandaar al die ballast in de katholieke traditie. Hierbij wordt vergeten dat wat in het begin werd gegeven, zwanger is van waarheden die verder ontgonnen moeten worden.

Er is één Heer, één Heilige Geest, één mensheid: de mensheid moet verenigd worden met Christus als hoofd. Vandaar dat er ook maar één Kerk is. Deze ware eenheid manifesteert zich in de menigvuldigheid en variëteit van kerken. De verschillende confessies die zijn ontstaan, zijn het gevolg van de zondige natuur van de mens zodat halve of zelf verkeerde 'waarheden' als de absolute waarheid worden gezien. Op het einde der tijden zal blijken dat deze verschillende confessies etappes waren naar volmaaktheid. De verschillende geloven zullen gezuiverd worden als ze gefundeerd zijn in de noodzakelijke variëteiten van het menselijk leven. Het onderscheid tussen het verkeerde en zondige in deze geloven is een van de moeilijkste taken in de kerkgeschiedenis en is het grootste probleem voor de eenheid van de Kerk.

De protestanten leren ons in elk geval een fundamenteel uitgangspunt om ooit een universele Kerk te vestigen. Zoals hierboven al gezegd proberen protestanten zo goed als

mogelijk aan te sluiten bij de apostolische Kerk. Deze Kerk biedt de universele, gemeenschappelijke of oecumenische verbinding voor de kerkelijke eenheid die historisch de verschillende kerken verenigt.

Door de erkenning van het oecumenisch fundament zijn de verschillende kerken geen sekten. Een sekte is individueel en partijdig in tegenstelling tot het universele en oecumenische. Sekten hebben de draad met de historische ontwikkeling verloren waardoor ze niet meer in verbinding staan met de ene Kerk. Kerken daarentegen behouden elk op hun manier de band met de apostolische doctrine. Sekten behouden slechts gedeelten ervan die afgebroken zijn van het geheel.

Ware eenheid en universaliteit hebben hun basis in wat heilig is en los van heiligheid is alles partieel en vergankelijk. De heilige Kerk, die een is en universeel, onderscheidt zich van de wereld: zij komt niet vanuit een louter natuurlijke ontwikkeling zoals een werelds koninkrijk, noch van de zelf-ontwikkeling van de menselijke geest. God, de Heilige Geest is de auteur en het principe van die ontwikkeling. Het doel is de verlossing en de heiliging van elke mens. Maar die ontwikkeling is slecht relatief volmaakt. Soms vervult de kerk op slechte wijze haar missie, maar dankzij de Heilige Geest wordt de kerk nooit geseculariseerd. Ondanks alle corruptie, alle terugval zal de Kerk haar einddoel halen. In deze seculiere tijd lijkt het alsof de mensen een laatste kans krijgen om tot bezinning te komen en open te staan voor de Openbaring, dit is voor de Heilige Geest die in de christelijke kerken aanwezig is.

Het fundamenteel principe van de menselijke natuur

Dankzij het christendom ontstaat een nieuwe mens. Dit is de mens die in vrijheid de geboden gehoorzaamt, daardoor gelijkend wordt aan God en in een persoonlijke spirituele relatie staat met God. De nieuwe mens zal de wereld tot een aards paradijs maken. Op deze wijze zal de mensheid teruggekeerd zijn naar de Hof van Eden uit Genesis. De poorten van deze hof gaan weer open en de engel met het zwaard verwelkomt de verlostes en zichzelf bevrijde mensen.

Het herstel van de relatie met God is het doel van de natuurlijke ontwikkeling en daarom het fundamenteel principe van de menselijke natuur. Martensen formuleert dit als de nood aan God die een aangeboren en fundamenteel principe is van de menselijke natuur. De bestemming van de mens wordt slechts bereikt dankzij de genade van God en de heiligende werking van de Geest van God. De menselijke natuur is niet geschapen als iets dat volmaakt is in zichzelf, maar als een middel voor de Openbaring, als een tempel voor de goddelijke natuur. Door de zondeval vereist de menselijke natuur ook verlossende genade. Natuur en genade veronderstellen elkaar wederkerig. De natuur zoekt genade zoals een plant zonlicht. Vanuit het verlangen naar het koninkrijk Gods is er de behoefte aan genade.

Het contrast tussen natuur en genade moet in elk menselijk bestaan worden opgelost. Vrijheid is de zuiverste uitdrukking

van de menselijke natuur, het onderscheidend kenmerk. Enerzijds is er het idee van vrijheid als de volmaakte zelfdeterminatie; anderzijds kan de mens pas echt vrij worden als een instrument van de genade. Volgens de kerkvader Augustinus is de mens slechts vrij in zoverre hij zichzelf opgeeft, zodat God de werkende kracht in hem wordt. Dit is geen ontkenning, maar een bevestiging van de vrijheid van de mens. Want genade staat niet vijandig tegenover de vrijheid van de mens. Het doel van de genade is hetzelfde als het doel van die vrijheid. De menselijke natuur die het instrument is van de genade is ook een Ik, een persoon. Natuur en genade staan niet tegenover elkaar. Ligt de nadruk te zeer op de genade, dan lijkt de mens overgeleverd aan de goddelijke macht. Ligt de nadruk op de natuur dan lijkt de mens geconditioneerd door zijn driften. Het christendom biedt het juiste antwoord: de vrije wil geeft zich over aan de genade van God. De mens bevrijdt zich op die manier van wereldse invloeden en ontdekt zijn essentie. De wil van de mens kan zich afsluiten voor de genade en kiezen voor een zelfgekozen duisternis.

Deze innerlijke wederkerigheid van natuur en genade geldt niet alleen voor het begin van de bekering, maar duurt voort gedurende het hele christelijk leven. De combinatie van vrijheid en genade als vermengd in één, is zichtbaar vanaf het begin van de bekering of hernieuwing. Maar de actuele eenheid van natuur en genade komt slechts tot stand als het leven van de mens volledig een leven in God is geworden. Dit is de

heerlijke vrijheid van de kinderen van God. Een nieuwe schepping van de mens. In een christelijk karakter is er een continue vermenging van vrijheid en genade: genade zoekt de vrijheid te bereiken en de vrijheid streeft naar de genade en werkt hand in hand met de genade.

In sommige perioden van het christelijk leven is de spontane groei in heiligheid sterk en is er een gestage voortgang in wijsheid. Er zijn ook moeilijke tijden waarin vrijheid hard werkt om meer genade te verkrijgen, worstelt met God in het gebed en geduldig wacht.

In de meest gezegende momenten is er een harmonieuze eenheid van genade en vrijheid waarin de mens door God wordt geregeerd en zichzelf regeert, waar de daad van God in de mens de daad van de mens zelf is in God. Ook bij Christus waren er momenten waar het menselijke dominant was en het goddelijke relatief verborgen en momenten waar het goddelijke door de beperkingen van het menselijke heen brak. De Bijbel moedigt de mens aan om geen angst te hebben, want de genade komt er: 'Nader tot God en Hij komt u naderbij'.

Bij sommige mensen is er een kalme groei naar God. Hun leven kent een vredig verloop. Bij hen drukt de genade zich uit in de schoonheid van de ziel en in een natuurlijke zekerheid. Hun leven wordt niet verstoord door gewelddadige conflicten of door perioden van angst en spanning. Anderen zijn asceten die leven in 'vrees en beven', altijd op zoek naar de genade. Zij bereiken nooit de perfecte vrede in volle zekerheid van hun geloof. Zij zoeken voortdurend naar verlossing. Bij anderen is

er een gezonde vermenging van vrede van geest en energiek streven in vertrouwen en vrees, maar zonder angst.

De toekomst van de mensheid

De huidige periode van secularisatie is een periode waarin de meeste mensen zich afsluiten van de genade. Deze houding druist in tegen het doel van Gods schepping. De genade van God is universeel en de incarnatie van God in Christus betekent noch min, noch meer dat het de bedoeling is van God dat alle mensen verlost worden en bestemd zijn voor het koninkrijk Gods. Deze lotsbestemming stemt optimistisch: Christus Vincit! Christus regnat! Christus imperat! Christus overwint! Christus regeert! Christus heerst!.

Calvijn deelde dit optimisme niet. Volgens zijn predestinatieleer is alles al vooraf beslist. De mens heeft geen geschiedenis. Christus is gekomen voor de verrijzenis van diegenen die ervoor geschapen werden en voor de val van diegenen die voor vernietiging werden geschapen.

Luther nam een positiever standpunt in ten aanzien van de uitverkiezing door God. Het eeuwig gebod van God bepaalt de zaligheid van zij die in Christus zijn. De uitverkiezing is een appel waarop de menselijke wil al of niet kan ingaan. Hiermee begint de geschiedenis. De roeping en de uitverkiezing verlopen volgens de wijze van een heilige en natuurlijke ontwikkeling. Zoals de zaaiër die zaait en de plant groeit, ook als de mens slaapt. De vooruitgang van zijn ontwikkeling is

afhankelijk van de wil van de mens. De mens kan de roeping weigeren en weerstand bieden aan de genade. De genade kan die weerstand overwinnen, maar op een manier die overeenstemt met de menselijke vrijheid. De wil die weerstand biedt gaat doorheen een reeks zuiverende ervaringen totdat een keerpunt wordt bereikt waar het nederig God de glorie schenkt en kiest voor vrijheid in God, zich overgevend aan de alomvattende kracht van liefde. Gods koninkrijk wordt dan meer dan een evolutie, maar een geschiedenis zowel betreffende het collectieve ras als de individuele ziel. Dit voldoet aan de eisen van christelijk bewustzijn: het gevoel van afhankelijkheid van God en bewustzijn van vrijheid. De vrije keuze van de mens is geen object van goddelijke voorkennis, want anders vallen we terug in het calvinisme. Of het koninkrijk Gods komt, weet God niet zelf. Het is afhankelijk van de wil van de mensen. Ik meen dat in deze tijd de mensen van de oorspronkelijk christelijke landen te weinig beseffen welke verantwoordelijkheid zij ontlopen.

Het koninkrijk Gods omvat het menselijk ras als geheel en de individuen die het bevat. Alle naties moeten worden gekerstend. Volgens Martensen is er ook een uitverkiezing van de naties. Het is goddelijke wijsheid dat sommige naties zijn uitverkozen en voor andere is het uitgesteld. Hierbij wordt rekening gehouden met de omstandigheden van het geschapene. Christus kwam slechts op aarde nadat de wereld voldoende geëvolueerd was en ontvankelijk voor zijn boodschap van verlossing. De uitverkiezing geldt daarom voor elke natie.

Sommige volkeren waren of zijn er nog niet rijp voor. Die uitverkiezing is afhankelijk van hun positie in de wereldgeschiedenis en van hun natuurlijke gaven. De uitverkozen naties zijn de ontvangers en instrumenten van de geest van het christendom. Het is duidelijk dat Europa in deze uitverkiezing een sleutelrol heeft of had. Nu ziet het er naar uit dat Europa zijn christelijke roeping heeft verloochend. De islam neemt de plaats in van het christendom. Europa dreigt een hel te worden en is de weg naar het koninkrijk Gods kwijt.

Een concreet voorbeeld van een voorwaarde voor de uitverkiezing is de taal. De taal moet voldoende spiritualiteit hebben ontwikkeld om de ideeën en waarheden van het Evangelie te kunnen uitdrukken. Ik vraag me af of er in dit verband geen terugval is in dit technologisch tijdperk. Onze taal wordt, onder invloed van de informatietechnologie, meer en meer beperkt tot zinledige formele logica en tot begrippen die in bits kunnen worden uitgedrukt. Artificiële Intelligentie maakt voorspelbaar wat mensen denken en zeggen. De sociale media verhinderen direct contact. In de communicatie verdwijnen daardoor de gevoelselementen of de non-verbale aspecten. Dit laatste is nochtans essentieel voor communicatie over spirituele zaken.

De 19de eeuwse theoloog Martensen was optimistisch over de vooruitgang van de naties. Ik vrees dat dit optimisme in deze tijd van razendsnelle technologische ontwikkeling ongegrond is. De machines winnen het op het geestelijke. Of zal God ingrijpen? Volgens Martensen zal het onderscheid tussen de uitverkozen naties en de anderen verdwijnen in de loop der

geschiedenis. De bekering van een natie is niet alleen afhankelijk van zendelingen en van de culturele vooruitgang: er is ook de verborgen ontwikkeling van de geest van de natie, die voorafgaat aan het mysterieus moment waarop de Vader de natie naar de Zoon trekt. Dat moment kunnen we niet kennen. Er zijn naties die eeuwenlang een louter animaal en zinnelijk leven leiden, waar geen geest zweeft, zonder een teken van vooruitgang. Maar ook voor deze naties zal volgens Martensen de tijd komen waar het woord van de Heer vervuld zal worden. Er zijn landen die al eeuwen nagenoeg gestagneerd zijn in hun ontwikkeling. Het christendom kan voor deze landen een doorbraak betekenen.

De uitverkiezing betekent niet dat een natie zich superieur mag voelen over andere. Martensen waarschuwde voor de afgoderij van de nationaliteit. Het christendom geeft de juiste inhoud aan de nationaliteit: elke natie is slechts een element van het toekomstige koninkrijk Gods. De naties die pas in een later stadium ontvankelijk zijn voor Gods Woord zijn daarom niet minder. Hier kan verwezen worden naar de parabel van de wijngaard: de laatsten die kwamen werken kregen evenveel loon. De uitverkozenen zijn slechts de eersten wat de tijd betreft.

Ik kan hier verwijzen naar het onderscheid tussen een pathologische vorm van nationalisme en een constructieve vorm. Bij de eerste wordt de eigen natie en het eigen volk verabsoluteerd, terwijl al wat vreemd is voorwerp is van haat en verwerping. Bij constructief nationalisme wordt de eigen

identiteit gekoesterd en wordt gestreefd naar een sterk en welvarend land om solidair te kunnen zijn met volkeren in nood of om samen te werken in de ontwikkeling van Derde Wereldlanden. Christelijke naties zullen deze vorm van nationalisme zien als een door God geïnspireerde roeping. De christelijke ethiek die zij verspreiden is de enige die echte, ook innerlijke vrede kan brengen.

De roeping van Europa wordt verhinderd door de multiculturele samenleving. De multiculturele samenleving is het werk van de Satan om verdeeldheid te zaaien, zodat Europa niet verder werkt aan het tot stand komen van het koninkrijk Gods. In seculiere termen uitgedrukt: de multiculturele samenleving is het product van de hebzucht van de mensen en leidt de aandacht af van spiritualiteit en zingeving. Het gaat om hebzucht van diegenen die arbeiders zoeken omwille van economische, dit is wereldse belangen. Het gaat om de hebzucht van immigranten die de verantwoordelijkheid voor hun eigen land ontvluchten.

Is er ook een uitverkiezing onder de menselijke rassen? Volgens de bijbel zijn de joden het door God uitverkozen volk. Met de stichting van de Kerk door Christus wordt de gehele mensheid geroepen om mee te werken aan het koninkrijk Gods. Toch valt er iets voor te zeggen dat Europa, te beginnen met Griekenland en Italië, het eerst in aanmerking kwam voor de kerstening. Europa of het blanke ras heeft later de taak op zich genomen om de Blijde Boodschap van het Evangelie over de gehele wereld te verspreiden. Zoals hierboven gezegd heeft

dit niets te maken met superioriteit. Europa had al vroeg een beschaving ontwikkeld waarin een spirituele roeping wortel kon schieten. Griekenland was noodzakelijk om Rome mogelijk te maken.

Nu rijst er echter een enorm probleem. Het blanke ras wordt van alle kanten, ook van binnenuit, aangevallen om haar vermeende superioriteitsgevoelens, om misdaden tegen de menselijkheid die in het verleden werden gepleegd en bij kolonialisme wordt vergeten hoeveel blanken zich hebben opgeofferd om in de koloniën het Evangelie te verkondigen en in praktijk te brengen in het onderwijs en de ziekenzorg. Net alsof andere rassen zich niet superieur zouden voelen of geen vreselijke misdaden hebben gepleegd en nog plegen.

Wat ik met dit essay beoog is de positieve rol van Europa te benadrukken en nieuwe energie te geven, want het lot van alle volkeren en rassen is afhankelijk van de verspreiding van de christelijke boodschap. Christus is de Verlosser en dat geldt voor alle volkeren en rassen. Ik vrees dat de Satan de achterdocht tegen het blanke ras aanwakkert en de aanstichter is van de multiculturele samenleving die de Europese identiteit en roeping meer en meer vernietigt.

Een spiritueel tijdperk

Als er iets is dat we te danken hebben aan de theologie als wetenschap, dan is dit het inzicht dat spiritualiteit en een diep geloof in God de ware roeping is van de mens. Dit zijn ook de

voorwaarden voor menselijkheid, voor vrede en broederschap, voor solidariteit en naastenliefde in de wereld. Het christelijk geloof is gebaseerd op de wetenschap dat de mens is geschapen naar het beeld en de gelijkenis van God. Hij moet zich daarom leren te gedragen op een 'goddelijke', dit is op een heilige wijze. Het Evangelie toont de weg naar dat doel.

Volgens Martensen vereist het spirituele tijdperk ontwaken, bekering en berouw. Ontwaken is niet hetzelfde als herboren worden, maar gaat eraan vooraf. Ontwaken is ook het werk van genade, want de mens kan daar niet toe komen vanuit zijn natuurlijke krachten. Hij kijkt naar de wereld en naar hemzelf vanuit een nieuw licht. Naast een gevoel van zonde en corruptie, ziet hij leven als Christus als het hoogste goed. Ontwaken betekent geroepen worden, maar betekent nog niet uitverkozen zijn. De genade bereikt slechts zijn doel als de mens ervoor openstaat.

Herboren worden omvat bekering. Bekering is het werk van creatieve genade; het breken van de boeien door de overheersing van het wereldlijke. Bekering hangt ook af van de menselijke vrijheid; de mens kan het vertragen of verhinderen. Hier verschijnt de kracht en het gevaar van vrijheid. Bij een echte bekering geeft de vrije wil zich over aan de ontwakende genade en werpt vreemde dominantie van zich af. Dit wordt verwezenlijkt door het berouw, dit is zich rekenschap geven van de afstand tussen de uiterlijke daden van de wil en het ideaal van de tweede Adam. Berouw komt er door de heilige

invloeden van Christus. Christus als redder van de wereld herstelt de normale relatie tussen God en de mens.

Bij bekering gaat het meestal niet om dramatische gebeurtenissen. Het kan ook vrijwel onzichtbaar en geruisloos verlopen. Waar het om gaat is dat er een reële verandering is in de relatie tussen het wereldlijk en het heilig principe. Bij elk individu is het anders.

Doordat het christendom het spirituele boven het wereldse stelt en het wereldse in dienst van het spirituele, ligt hier de sleutel om de uitdagingen van de 21ste eeuw aan te kunnen. De gevolgen van de klimaatverandering, wereldwijde pandemieën, de destructie van de natuur en van de uitputtingsslag van de natuurlijke bronnen zullen dankzij het christendom niet leiden tot een totale oorlog en genocides. Op voorwaarde uiteraard dat Europa zich uitroept tot een christelijke beschaving.

In christelijke zin is politiek geen strijd tussen tegenstanders, maar een gezamenlijk project om vrede, welzijn en welvaart voor allen te realiseren. Economie is niet bedoeld om winst te maken voor enkelen, maar om de armoede en de miserie uit de wereld te helpen. Dit alles betekent dat in een spiritueel tijdperk de mens een koninkrijk Gods op deze aarde tot stand brengt. Ik vraag mij af of de van oorsprong christelijke politieke partijen deze roeping niet voortdurend verloochenen.

Het is vreemd dat de christelijke kerken niet het gevaar zien van culturen die vijandig staan tegenover het christendom. De massa-immigratie van die lieden maakt het steeds moeilijker

voor de christenen om hun roeping te volgen. De kerken zouden juist fel moeten opkomen voor de christelijke identiteit van Europa. De van oorsprong christelijke politieke partijen zouden de kerken onvoorwaardelijk en ondubbelzinnig moeten bijstaan in hun opdracht. Als de christelijke identiteit hersteld zou worden, zou Europa beter in staat zijn om in de wereld vrede te brengen en andere volkeren te stimuleren hun verantwoordelijkheid op te nemen. Heeft de Satan de christelijke kerken en partijen misschien ook in zijn ban gebracht? Is het kwaad in het geniep binnen geslopen?

Ontkerkelijking is domme weigering van Gods hulp

Als we het hebben over het koninkrijk Gods, dan kan niemand dat bereiken in z'n eentje. Een koninkrijk is een verzameling van mensen die samenwerken. De Kerk is noodzakelijk om het koninkrijk Gods te verwezenlijken. In het Avondmaal van de protestanten of in de Eucharistieviering van de katholieken is er sprake van een vereniging van de geloofsgemeenschap met Christus. De hogere hemelse sfeer dringt door in de lagere aardse sfeer. In dit sacrament komt God naar ons toe om ons kracht te geven in ons geloof. Van de gelovigen wordt verwacht dat zij zich naar de hemel verheffen, dit wil zeggen dat zij een onderscheid maken tussen het profane en het hemelse.

De ontkerkelijking die in enkele jaren tijd fors is toegenomen betekent dat de mensen het aardse niet meer ontstijgen.

Achter de natuur en alles wat ons is gegeven zien ze niet meer het mysterie van de scheppende geest. Dit is een grove vergissing, want achter alles is er de geest van God. In alle daden die de mensen stellen, ligt een idee aan de basis. een idee is iets geestelijk, onzichtbaar, niet waar te nemen. Het geestelijke blijft onbekend voor diegenen voor wie het empirische, natuurwetenschappelijk denken het absolute dogma is. Toch bepaalt het geestelijke onze daden. Dit geldt voor het individu, voor de politiek, voor de economie.

Waar komt het geestelijke vandaan? Uit welke bron put het geestelijke? Welke geest werkt er bij mensen die slechte daden stellen? Welke geest inspireert goed gedrag? Ofwel staan we open voor de goede geest in de politiek, in de economie en in al onze dagelijkse daden; ofwel laten we ons verleiden door de kwade geest, de Satan, die in het geheim werkt. We kunnen doen alsof we kunnen leven zonder erbij na te denken. We kunnen genieten van elke dag. Maar achter alles wat we doen, kunnen we ons afvragen of we de goede geest volgen of de Satan.

Ik vrees dat door de ontkerkelijking en het niet meer deelnemen aan het gezamenlijk Avondmaal of de Heilige Mis, er minder bezinning is en daarom minder motivatie om goede mensen te zijn. Uiteindelijk draait alles om het individueel genieten en de behoeftenbevrediging. Dat bij de apocalyptische dreiging van de klimaatverandering de massa nog even vrolijk rondreist en consumeert is slechts te verklaren door een gebrek aan openheid voor het mysterie van de schepping. De

mensen weigeren de hulp van God. Die weigering vindt zijn uitdrukking in het niet meer deelnemen aan het Avondmaal en de Heilige Mis. Er blijft nog weinig over van het gemeenschapsgevoel en daardoor verliezen de van oorsprong christelijke landen hun kracht. Hier wordt de gehele wereld slachtoffer van.

De Eindtijd of het Laatste Oordeel

Er wordt veel onzin verspreid over de Eindtijd. Er worden al duizenden jaren voorspellingen gemaakt die nooit zijn uitgekomen. Toch trekken onheilsprofeten telkens veel aandacht. Soms ontstaan er sekten die op de voorspelde datum van de ondergang van de wereld ontdekken dat er niks gebeurt. Het is daarom een gevaarlijke onderneming om religie te verbinden aan voorspellingen over het einde van de wereld. Martensen neemt een genuanceerd standpunt in, wat ik hieronder wil toelichten en becommentariëren.

In de Tweede Brief van Petrus hoofdstuk 3, vers 10 staat: „Maar de dag des Heren zal komen als een dief. Op die dag zullen de hemelen met gedruis voorbijgaan en de elementen door vuur vergaan, de aarde wordt blootgelegd en alles wat daarop gedaan is komt aan het licht'. Volgens het christelijk geloof komt er een grote, universele brand van de fysieke wereld en een universeel oordeel over het morele universum. Christus zal zich in deze catastrofe openbaren in onbegrensde

manifestatie van zijn koninklijke macht, als heerser en redder van de wereld en als de wereld-vervolmakende kracht.

De Apostelen meenden toen al dat de Eindtijd komende was. Volgens Martensen is dit te verklaren doordat de Apostelen vurig hoopten op de overwinning van Christus. In hun tijd was er een scherp onderscheid tussen Gods koninkrijk en de macht van de Satan. In hun enthousiasme over hun geloof en de wonderbaarlijke macht van Christus sloegen de Apostelen alle noodzakelijke tussenliggende stappen over.

De teleologie of de leer van de finaliteit van de schepping wordt door velen ontkend. Zij menen dat de morele orde van de dingen, met alle verwarring tussen goed en slecht, tussen waar en vals, een doelloze eeuwigheid heeft. Dat is een ontkenning van de finale triomf van goedheid en waarheid. Volgens het christendom is er een Laatste Oordeel waarin de wereld haar volle waarheid en rechtvaardigheid vindt. Dit oordeel staat tegenover het oordeel van de wereld dat altijd relatief is, een mengsel van waarheid en leugen. Vandaar dat Petrus zei dat alles wat op aarde is gebeurd aan het licht zal komen. Het relatieve wordt dan door de echte waarheid vervangen. Niemand ontsnapt eraan, elke leugen wordt bekend. Zelf heb ik eerder in een essay de hemel gedefinieerd als de plaats waar alles wat we hebben gedaan voor allen bekend wordt. De hel definieer ik op dezelfde manier.

Zijn er tekenen die wijzen of zullen wijzen op de Eindtijd? Volgens Martensen moet eerst het Evangelie in alle naties gepredikt worden, zodat alle mensen de kans krijgen te

geloven in de waarheid. Die verspreiding is een opdracht die door Christus werd gegeven. Er komt een climax in het contrast tussen het Koninkrijk Gods en de wereld, tussen Christus en de antichrist. De gemeenschap van gelovigen zal recht tegenover de wereld van de zonde staan. In de wereld van de zonde is er een universele corruptie in het nationaal leven en in de cultuur, waar niet alleen wereldse en aardse krachten werkzaam zijn, maar ook duivelse geesten, valse profeten en valse Christussen. De Laatste Dag zal volgen op een progressieve serie van wereldcatastrofes. Dit soort tekenen komen echter in alle tijden voor, vandaar dat alleen God weet wanneer het Laatste Oordeel zal komen. Dit zal de finale vervulling zijn van alle voornoemde tekenen.

Blijven zoeken naar deze tekenen is een goede zaak, want dan blijft deze ontwikkeling in ons bewustzijn en blijven we waakzaam. De hoop op de terugkeer van Christus om over de wereld te oordelen valt samen met het geloof in de kracht van het christendom tegenover de heidenen en de heerschappij van de Satan. Het gaat dus niet om exacte voorspellingen, maar om de hoop in de uiteindelijke overwinning van het christendom.

De Apocalyps van Johannes wordt door Martensen samengevat als een eindstrijd. Een Duizendjarig Rijk zou voorafgaan aan de Laatste Dag. Er is een sterk verband met de doctrine van het Laatste Oordeel en de vervulling van alle dingen. Volgens de Apocalyps van Johannes is de ontwikkeling van de wereldgeschiedenis een conflict tussen Christus en de prinsen der aarde

of de duivel. Na een groot conflict komt er een periode van duizend jaar waarin de duivel is gebonden en Christus samen met de heiligen regeert over de aarde. De eerste verrijzenis uit de doden valt samen met deze periode. Daarna komt de duivel weer vrij en een grote godslastering komt over de aarde. Dan komt de laatste catastrofe met de komst van de Heer. De geschiedenis wordt dan afgesloten en de duivel voor altijd gebonden. Deze profetie kwam steeds terug in de Kerk, nu eens in meer lichamelijke vorm, dan weer meer spiritueel, soms met fanatisme en soms was dit geassocieerd met de puurste zorg en bedachtzaamheid.

De geschiedenis moet soms haar hoogtepunten bereiken, een climax voor het menselijk ras en de kerk. Binnen de wereldse omstandigheden komt er een periode van grote bloei. Het christendom mag essentieel geen lijdende en met moeite vechtende kracht zijn, maar een wereld-veroverende en wereld-regerende kracht. Het idee van de universele triomf van het christendom vindt zijn uitdrukking in het Duizendjarig Rijk. Na grote strijd, na tijden van verschrikkelijke verwarring waarin het kwaad een verschrikkelijke macht heeft, kijken we uit naar een periode waarin het meest verheven idee van christendom bereikt zal worden. Dit is een periode van de messiaanse heerschappij en perfectie van het menselijk ras. De wereld zal dan haar doel hebben bereikt. De duivel zal gebonden zijn en op de achtergrond gehouden. Er zal geen wereldse macht zijn die vijandig staat tegenover het christendom, want het christelijk ideaal zal de regel zijn. De staten en

de instituties zullen geleid worden door christelijke principes. Christelijke kunst en wetenschappen zullen hun hoogste perfectie bereiken. Een historische verrijzenis van de kerk zal plaatsvinden. Er komt een ware eenheid van de geloven en confessies volgens de principes van de apostolische kerk. Het principe van individualisme zal geharmoniseerd worden met het principe van universalisme. Ook Israël wordt erin opgenomen. Er komt een periode zoals tussen de Verrijzenis en Pinksteren, waar Christus af en toe verschijnt.

De vervolmaking van de Kerk in de wereld zal ook haar herfst kennen. Dan komt de Satan weer in actie, totdat Christus terugkomt om de wereld te oordelen. Dit zal niet alleen duidelijk worden in de spirituele wereld, maar ook in de natuur waar nieuwe creatieve energieën opduiken. De gelovigen zullen absoluut zalig worden en de ongelovigen die de goddelijke liefde hebben afgewezen zullen in absolute miserie vervallen. In de absolute zegen verdwijnt het contrast tussen de actualiteit van de wereld en Gods koninkrijk. De finale bevrijding komt bij het bereiken van het ideaal. De vervloekten zullen vanuit het diepste van hun zijn veroordeeld worden, vanuit hun misbruik van de gelijkenis met God. De gehele schepping die nu getuigt van de Heer vervloekt hen mede. Zij worden afgescheiden in de duisternis. Hun verstand werd verblind door de kwade geest van de wereld.

Martensen stelt de vraag of eeuwige verdoemenis wel in overeenstemming is met de essentie van het christendom. Onze rede zegt dat eeuwige verdoemenis niet in overeenstem-

ming is met de goddelijke liefde. In het koninkrijk van zaligheid zal geen enkele menselijke ziel tekortkomen. De rechtvaardigheid van God kan niet gescheiden worden van zijn liefde. Is de kracht van zijn liefde moreel onweerstaanbaar? De kracht van Christus is een vervolmakende kracht van genade. We hebben het ook over God onze Vader almachtig, en de macht van een vader is de macht van liefde. Zullen op het einde niet allen zich bekeren? De Kerk is hier terughoudend over, want het opheffen van de eeuwige verdoemenis zou het bewustzijn van de redding door Christus kunnen afzwakken. Veel bijbelse teksten hebben het over eeuwige verdoemenis, bijvoorbeeld bij de zonde tegen de Heilige Geest. Moeten we dit letterlijk nemen? Er zijn ook andere teksten die dit tegenspreken: 'Allen zullen in Christus worden verenigd'. De bijbel geeft geen finale dogmatische oplossing. Het kan een teken zijn van goddelijke wijsheid om ons over deze vraag in het ongewisse te laten zolang we nog in de tijd leven en in ontwikkeling zijn.

De mens kan niet gezegend worden door een proces van de natuur. De mens kan verhard blijven en voor altijd de genade verwerpen. Het aardse leven toont aan dat het kwaad een onveranderlijk karakter veronderstelt van diegene die ervoor kiest. Door een crisis kunnen oude gewoonten worden doorbroken en het karakter kan een nieuwe richting ingaan. Is er een grens waarboven berouw en bekering niet meer mogelijk is? In de loop van de tijd kunnen we die grens niet trekken, wel op het einde der tijden. Dit laatste correspondeert met de komst van de Heer op de laatste dag. De christelijke

visie over tijd is dat het een periode is van testen en genade. Zolang de zondaar in de tijd is, is hij object van Gods lijden. Als de tijd ten einde is, lijkt bekering onmogelijk, want bekering heeft geschiedenis nodig. In de tijd is nog niet alles beslist. Er zijn innerlijke en uiterlijke omstandigheden die bekering mogelijk kunnen maken. We kunnen nooit in absolute zin zeggen 'Het is te laat'.

We zijn volgens Martensen niet in staat harmonie aan te brengen tussen het idee van eeuwige verdoemenis en de teleologie van de goddelijke liefde. Sommigen lossen dit probleem op door te veronderstellen dat de verloren zielen ophouden te bestaan. Dit lost de belangrijkste moeilijkheid niet op, namelijk dat schepselen die door de Schepper eeuwig leven kregen en gedurende hun gehele leven invloeden kregen om dat doel te bereiken, opgeheven worden door de goddelijke voorzienigheid, door de vaderlijke macht. Luther zegt hierover dat het universele doel van God de redding is van allen. Die redding is afhankelijk van de wil van de mens en zijn ontwikkeling in de tijd. De mogelijkheid van de eeuwige verdoemenis is voor de mens een sterke aansporing om elke minuut tijd als zeer belangrijk te zien en te benutten in 'vrees en beven'. Zou Martensen hier gedacht hebben aan het boek van Kierkegaard met dezelfde titel?

Een laatste vraag die rest betreft wat er volgt na het einde der tijden of na het Laatste Oordeel. Martensen geeft hier een mooie beschrijving van wat ons wacht. Volgens hem is dan pas het leven begonnen: al het tijdelijk en gedeeltelijk werk, al de

wisselvalligheden van de geschiedenis en het langdurige conflict van de Kerk op aarde, waren slechts voorbereidingen op dit begin. De schepping van de mens is nu voltooid. Dit is het begin van een eindeloos leven van zegen. Er is geen geschiedenis meer met al haar tekortkomingen. De volheid van de eeuwigheid stroomt door alle tijdperken. De gehele eeuwigheid is bevat in elk moment. In dat gezegend koninkrijk zal er een eindeloze vooruitgang zijn omdat in dat land van volmaaktheid er eeuwigdurende bronnen zijn, ongeschapen mogelijkheden van nieuwe vreugde, nieuwe activiteit, nieuwe kennis, nieuwe liefde. De individuele capaciteiten en talenten blijven bestaan, maar nu in perfecte vorm. De mens behoudt zijn individualiteit in Gods eeuwigdurend koninkrijk. Er zijn veel vragen die pas op het einde der tijden beantwoord zullen worden. We kunnen concluderen dat na het Laatste Oordeel de wereld die we nu kennen niet verloren gaat, maar anders zal zijn. In die wereld zullen we volmaakt zijn als de Vader naar wiens beeld we zijn geschapen. De transfiguratie van Christus (Mattheüs 17:2) is er een voorbeeld van: Onze hemelse lichamen zullen de natuur van het licht hebben. De rechtvaardigen zullen schijnen als de zon.

Naschrift

Dit was het eerste boek over theologie dat ik ooit heb gelezen. Ik ben 83 jaar en deze studie was voor mij een Openbaring. Het belangrijkste inzicht was dat geloof niet een kwestie is van

een naïeve aanname van wat anderen of wat Kerken voorhouden. Theologie is een wetenschap waarvan het object niet bereikbaar is voor de natuurwetenschappen.

Geloof, in het bijzonder het christelijk geloof, biedt de enige weg naar echte waarheid en naar een vervolmaking van de wereld. Het gaat om de keuze tussen het 'wereldse' en het 'spirituele' of liever: om het wereldse te zien als een middel om de spirituele doelen te bereiken. Het wereldse heeft helaas geleid tot destructie, oorlogen, hebzucht, onderdrukking. Het spirituele leidt tot vrede, gelukkig zijn en verbondenheid met alle mensen. Het christelijk geloof voegt hieraan een goddelijke dimensie toe: zoals God mens is geworden, moet de mens goddelijk worden. Christus is de tweede Adam die een terugkeer naar de Hof van Eden mogelijk maakt. Het Evangelie en de Handelingen van de Apostelen maken helder wat dat goddelijke van de mens betekent.

De mensheid lijkt de kans te verspelen om van de wereld een aards paradijs te maken. Het wordt een hel vanwege een door de mens veroorzaakte apocalyps. De tekenen zijn zichtbaar. Een door de Chinezen gefabriceerde virus heeft miljoenen slachtoffers gemaakt. De natuur met ondermeer de zeer precieuzen regenwouden worden meer en meer verwoest. Bosbranden vernielen enorme gebieden. De vervuiling door een niet af te remmen industriële productie tast de gezondheid van kinderen aan. Raciale spanningen nemen toe. Er is opnieuw een oorlog uitgebroken. De optelsom van alle onheilspellende gebeurtenissen en ontwikkelingen is niet bij te houden.

Dit alles heeft een oorzaak. Elke menselijke daad is het gevolg van een gedachte. Daden zijn zichtbaar; het geestelijke is onzichtbaar. De inspiratie of de bron van onze gedachten bepaalt welke kant we met de mensheid en de wereld uitgaan. Naar het paradijs of naar de hel.

Er is één bron die zonder enige twijfel het beste uit de mens kan halen. Er is een eeuwige wijsheid die niet van de mensen zelf komt, maar van een geest die hoger staat, die zich buiten de wereld bevindt. Ik heb het hier uiteraard over de bijbel, met als hoogtepunt het Evangelie en de Handelingen van de Apostelen.

Het is de grootste dwaasheid van de oorspronkelijk christelijke landen om omwille van anti-religieuze of anti-klerikale gevoelens of omwille van zogenaamde rationaliteit en Verlichting de bijbelse wijsheid af te wijzen. Dan komt er iets in de plaats: ofwel nihilisme, ofwel religies, levensbeschouwingen en ideologieën die haat prediken of het eigenbelang en het belang van de eigen groep absolute prioriteit geven. Kortom, door de bijbelse wijsheid af te wijzen wordt de gehele wereld een hel.

Met enkele voorbeelden wil ik beschrijven hoe Europa haar verantwoordelijkheid kan opnemen om bij te dragen aan de vervolmaking van de schepping.

Een christelijke confederatie

Ik pleit voor het uitroepen van Europa tot een christelijke confederatie van soevereine landen. Dit betekent absoluut niet dat atheïsten en humanisten er niet bij horen. Zij maken deel

uit van onze duizendjarige christelijke beschaving. Om die reden delen zij de ethiek of meer algemeen de spirituele waarden van het christendom.

Een christelijke confederatie betekent dat de politiek en de economie geïnspireerd worden door liefde voor de naasten. Het zijn middelen om mee te werken aan de vervolmaking van de wereld. Politieke en economische activiteiten die daar tegenin gaan zijn het werk van de Satan. Om dat te voorkomen zijn er christenen nodig die waken over onze waarden en zich in de maatschappij inzetten voor het in praktijk brengen van die waarden.

Een christelijke confederatie betekent ook dat moslims niet thuishoren in Europa. De islam is een ideologie die streeft naar vernietiging van het christendom. In het Midden-Oosten, Turkije inbegrepen, is dit al gelukt. De honderd miljoen moslims die zich nu op Europese bodem bevinden zullen onder aansturing van de islamisten onze christelijke beschaving steeds verder ondermijnen. Gezien dit enorme aantal lijkt de ondergang van het Avondland onafwendbaar. Toch put ik hoop uit de wetenschappelijke analyse van de theoloog Martensen. God is in de figuur van Christus ook een mens. Christus is de stichter van de christelijke Kerk, die Hij 'op een steenrots' heeft gebouwd. Hij zal zijn Kerk niet laten vallen. We kunnen dus op korte termijn een gebeurtenis verwachten waardoor de moslims massaal uit Europa zullen vertrekken. Ik kan niet voorspellen welk een gebeurtenis dit zal zijn. Zal het een ramp van ongekeerde omvang zijn of een plotselinge inkeer waardoor

allen hun verantwoordelijkheid voor de landen van herkomst willen opnemen?

Er zal voor de moslims ook een positief gevolg zijn van hun terugkeer. De massale emigratie van moslims uit de landen van herkomst heeft tot gevolg dat de diepe ellende in die landen blijft voortduren. Dat geldt trouwens ook voor zwart Afrika. De massale terugkeer van de moslims en de zwarten naar hun landen zal, in combinatie met de solidaire steun vanuit de christelijke landen, eindelijk goed onderwijs voor alle kinderen, voor iedereen toegankelijke gezondheidszorg, voldoende werkgelegenheid en de noodzakelijke sociale voorzieningen spoedig tot stand kunnen brengen. In de islamitische wereld en in zwart Afrika ligt een nog onontgonnen potentieel van talent. Het is triest dat ondanks alle ontwikkelingshulp nog zoveel kinderen in die landen verstoken blijven van goede kansen en de gezondheidszorg lamentabel is. Door gebrek aan christelijke inspiratie hebben de miljarden die de afgelopen decennia aan ontwikkelingshulp werden besteed, vrijwel niets opgeleverd.

Een bijkomend en belangrijk voordeel van mijn voorstel is dat Europa zich zal kunnen concentreren op zijn christelijke identiteit. Raciale spanningen zullen verdwijnen na de massale terugkeer van moslims en zwarten. Europa zal op die manier een inspirerend voorbeeld zijn voor de wereld, zoals het eeuwenlang is geweest en wat nu dreigt te verdwijnen.

Noord-Amerika kan een gelijkaardig beleid voeren ten aanzien van de massa-immigratie uit Zuid-Amerika.

In de apocalyptische tijden die nu een aanvang hebben genomen is het de plicht van Europa om het christelijk geloof over de gehele wereld te helpen verspreiden. Ik ben hier vrij optimistisch over. Honderden miljoenen mensen zijn naar de van oorsprong christelijke landen in Europa en Noord-Amerika gevlucht omdat ze daar hoopten vrede, welzijn en welvaart te vinden. Deze immigranten hebben ervaren wat christelijke naastenliefde betekent en hoe onmisbaar dit geloof is voor vrede en menselijkheid in de wereld. Nu komen we door de gebeurtenissen op een keerpunt waarop de mensen met een migratie-achtergrond tot het inzicht zullen komen dat hun verantwoordelijkheid ligt in de opbouw van de landen van herkomst, waarbij de christelijke ethiek de enige weg is naar vervolmaking.

De bovenstaande voorstellen lijken vooralsnog irreëel. We kunnen ons moeilijk voorstellen wat er zal gebeuren als bovenop de rampzalige ontwikkelingen die nu als plaatsvinden een ramp van kolossale omvang miljarden mensen zal treffen. Dit staat wellicht te gebeuren. Op een gegeven moment kookt de pot over. Wat er precies zal gebeuren is moeilijk te voorspellen. De klimaatverandering zou bijvoorbeeld plotseling aanleiding kunnen geven tot een onomkeerbare gebeurtenissen die miljarden tot wanhoop drijven. Dan is alles mogelijk. Dan wordt duidelijk wat de waarde van het christendom is en zullen politici de voor de hand liggende maatregelen durven te nemen.

Herstel van het huwelijk en het kerngezin

Volgens het christendom is het huwelijk een sacrament. Het huwelijk is een heilige verbintenis. Wat God heeft verbonden, kan de mens niet scheiden. Echtscheiding is volgens de christelijke leer onmogelijk. In wezen is dit logisch. Het gaat om de liefde van man en vrouw die hun lot met elkaar verbinden tot de dood. Liefde is in essentie onvoorwaardelijk en onbaatzuchtig. Er kan daarom nooit een argument worden gevonden om te scheiden. Het christendom heeft begrepen wat echte liefde is.

Toch wil dit niet zeggen dat echtscheiding verboden moet worden. Integendeel, het moet zo makkelijk mogelijk zijn om te scheiden. Pas dan wordt duidelijk dat mensen die elkaar trouw zijn tot de dood, elkaar echt lief hebben wat er ook is gebeurd.

Elk kind heeft een biologische moeder en een biologische vader. Het is een fundamenteel recht van het kind om op te groeien bij zijn biologische ouders. Deze ouders hebben de fundamentele plicht om voor hun kind te zorgen en het op te voeden. Spermadonors ontvluchten deze verantwoordelijkheid. Kinderen van draagmoeders die elders opgevoed worden, bijvoorbeeld bij een homostel, missen hun fundamenteel recht om op te groeien bij hun moeder en vader. Ook hier pleit ik niet voor verboden. Het gaat erom dat christenen het voorbeeld geven van ouders die hun fundamentele plichten nakomen. Kinderen die elders opgroeien moeten de nodige zorg krijgen om zich goed te kunnen ontwikkelen.

Abortus komt geweldig vaak voor. Zelf heb ik als directeur van een jeugdgevangenis voor meiden een vijftal zwangere meisjes de kans gegeven voor abortus. Abortus druist in tegen de christelijke opvatting dat God de Schepper is van leven. De mens zelf kan geen levend organisme creëren. We hebben geen recht om wat God heeft geschapen te vernietigen. Toch pleit ik hier ook niet voor een verbod. Abortus moet zo makkelijk mogelijk zijn voor vrouwen die dat wensen. Het gaat erom dat christenen het goede voorbeeld geven en voorzieningen creëren zodat vrouwen die ongewenst zwanger zijn een echte keus kunnen maken: ofwel abortus, ofwel een alternatief waar zij geen nadeel van ondervinden en waardoor het kind in goede omstandigheden zal kunnen opgroeien.

Een zinvol leven

Op basis van deze theologische studie kunnen voor veel domeinen wezenlijke voorstellen worden gedaan. Ik beperk me hier tot een laatste voorbeeld over de vraag wat nu werkelijk een zinvol leven is.

We kunnen een onderscheid maken tussen mensen die louter wereldse doelen nastreven en mensen die het koninkrijk Gods voorbereiden. In het eerste geval gaat het om mensen die religie afwijzen of die er meestal niet over nadenken. Het zijn daarom geen slechte mensen. Zij maken slechts de verkeerde keuze of een keuze die tot het kwade kan leiden. Wereldse doelen zijn per definitie vergankelijk. We kunnen ook verkeerde keuzen maken die nadelig zijn voor anderen of voor

de natuur. De chaos waar we nu in terecht zijn gekomen spreekt boekdelen.

Wie streeft naar een koninkrijk Gods en er zijn steentje wil aan bijdragen, laat zich leiden door eeuwige waarden die volgens het christendom door God zijn geopenbaard. De wereld wordt rechtvaardiger, er is ware liefde tussen de mensen, er heerst verbondenheid en de mensen gaan met groot respect om met alles wat de schepping ons biedt.

Bij het wereldse streven is de verleiding door demonische krachten groot. Dit zien we in extreme vorm in de wapenhandel. Een onvoorstelbaar bedrag wordt besteed aan bewapening en oorlogen kosten per dag miljarden. Deze verspilling is hemeltergend. Al dat geld zou het lot van miljarden mensen kunnen verbeteren. Niets dat het streven naar een koninkrijk Gods meer verhindert dan de wapenhandel. Al wie daaraan meewerkt, op welke manier ook, is bezeten door de duivel.

Mijn conclusie van deze studie is dat het christendom een optimistische visie over de mens biedt en het beste uit de mens kan halen. De mens is de gelijke van God, zal zich verenigen met God, zal opgaan in het Licht van de Liefde. De mens kan in zijn leven al de eerste stappen zetten naar deze vervolmaking, samen met anderen in een vervolmaakte schepping. Openstaan voor de Openbaring en dit meegeven in de opvoeding en het onderwijs kan van deze eeuw de beste eeuw ooit maken, wat voor catastrofes er ook mogen

gebeuren. De God die mens is geworden zal ons niet in de steek laten.

Literatuur

1. J. H. Martensen (1866). *Christian Dogmatics: Compendium of the doctrines of Christianity* (online beschikbaar: <https://archive.org/details/christiandogmat00urwigoog/page/n7/mode/1up?view=theater>).
2. Een autobiografisch essay waarin ik op basis van mijn levenservaringen conclusies trek met betrekking tot de multiculturele samenleving, de klimaatverandering, de economische groei, zingeving en ethiek, de vaart der volkeren, oorlog en oorlogsdreigingen: Acker, J. van (2023). *Slotsom*. Kindle Direct Publishing (bestellen via: https://www.amazon.nl/SLOTSOM-juliaan-van-acker/dp/B0BZFVXX/ref=sr_1_1?crid=RWAYTXFHN8W0&keywords=juliaan+van+acker&qid=1688899945&srefix=juliaan+%2Caps%2C293&sr=8-1).
3. Over de uitdagingen van de 21ste eeuw: Acker, J. van (2023). Onoprechte goedmenenden. [academia.edu](https://www.academia.edu) (downloaden via: https://www.academia.edu/85108860/Onoprechte_Goedmenenden)